

Evaluering af virksomheders erfaringer med miljøtilsyn

Indhold

FORORD	5
SAMMENFATNING OG KONKLUSIONER	7
SUMMARY AND CONCLUSIONS	13
1 INDLEDNING	19
1.1 FORMÅL OG BAGGRUND	19
1.2 ARBEJDSPROCES	19
1.3 EVALUERINGENS FOKUSOMRÅDER	19
2 GENNEMFØRELSE AF EVALUERING	21
2.1 EVALUERINGSDESIGN	21
2.1.1 <i>Metodiske overvejelser</i>	21
2.1.2 <i>Udvælgelse af virksomheder</i>	24
2.2 FAKTISKE FORLØB	25
2.2.1 <i>Elektroniske spørgeskemaer</i>	25
2.2.2 <i>Telefoninterviews</i>	27
2.2.3 <i>Workshops</i>	28
3 RESULTAT AF EVALUERING	31
3.1 TILSYNETS INDFLYDELSE PÅ MILJØINDSATSEN	31
3.1.1 <i>Input/udsagn fra elektroniske spørgeskemaer</i>	31
3.1.2 <i>Input/udsagn fra telefoninterviews</i>	34
3.1.3 <i>Input/udsagn fra andre kilder</i>	36
3.1.4 <i>Konkluderende sammendrag</i>	37
3.2 VURDERING AF EGENKONTROL	38
3.2.1 <i>Input/udsagn fra elektroniske spørgeskemaer</i>	39
3.2.2 <i>Input/udsagn fra telefoninterviews</i>	39
3.2.3 <i>Input/udsagn fra andre kilder</i>	41
3.2.4 <i>Konkluderende sammendrag</i>	42
3.3 SAMLET VURDERING AF TILSYN OG TILSYNSPERSONER	42
3.3.1 <i>Input/udsagn fra elektroniske spørgeskemaer</i>	43
3.3.2 <i>Input/udsagn fra telefoninterviews</i>	44
3.3.3 <i>Input/udsagn fra andre kilder</i>	46
3.3.4 <i>Konkluderende sammendrag</i>	49
4 IDENTIFICERING AF UDVIKLINGSPOTENTIALER	51
4.1 INPUT FRA WORKSHOPS	51
4.1.1 <i>Overordnede ønsker</i>	51
4.1.2 <i>Tilsynets gennemførelse og udbytte for virksomheden</i>	52
4.1.3 <i>Egenkontrol</i>	55
4.1.4 <i>Egenskaber og adfærd hos tilsynsperson</i>	55
4.1.5 <i>Hvor tæt er nutiden på "det perfekte"</i>	57
4.2 INPUT FRA ANDRE KILDER	58
4.3 KONKLUDERENDE SAMMENDRAG	60

5	KONKLUSION	61
5.1	KONKLUSIONER VEDRØRENDE NUVÆRENDE MILJØTILSYN	61
5.1.1	Faktorer med størst indflydelse på virksomhedernes miljøindsats	61
5.1.2	Faktorer som tilfører mest værdi til virksomhederne	62
5.1.3	Faktorer som har størst værdi for miljøet	63
5.1.4	Svage sider ved miljøtilsynet	63
5.2	UDVIKLINGSPOTENTIALER FOR ET STYRKET, MERE EFFEKTIVT MILJØTILSYN	63
5.3	IDÉKATALOG	64
5.3.1	Potentielle tiltag der ikke vil kræve forberedelse	64
5.3.2	Potentielle tiltag der vil kræve forberedelse	65

Bilag A – Elektronisk spørgeskema

Bilag B – Spørgeguide for telefoninterviews

Bilag C – Workshops, virksomheders ønsker til miljøtilsyn

Forord

Miljøstyrelsen har i december 2009 igangsat projektet "Evaluering af virksomheders erfaringer med miljøtilsynet". Formålet med projektet er dels at gennemføre en evaluering af virksomhedernes erfaringer med kommunernes og miljøcentrenes miljøtilsyn med henblik på at identificere de oplevede styrker og svagheder i miljøtilsynet, dels fremadrettet pege på udviklingspotentialer for et styrket, mere effektivt miljøtilsyn.

Projektet er opdelt i to hoveddele. Første del er evaluering ud fra udsendte elektroniske spørgeskemaer og gennemførte telefoninterviews. Anden del er gennemførelse af workshops med fokus på at få identificeret udviklingspotentialerne set ud fra virksomhedernes synspunkt.

Følgende medarbejdere fra Grontmij | Carlbros har deltaget i projektet:

- Uffe Sønderhousen, projektleder
- Lene Christensen
- Lene Pilgaard Jørgensen
- Joel Nielsen
- Lone Wibroe
- Camilla Christensen

Projektets styregruppe har bestået af:

- Hanne Lylov Nielsen, Miljøstyrelsen
- Monika Dyrbye, Miljøstyrelsen
- Karin Klitgaard, DI
- Jens Ulrik Jensen, DI
- Uffe Sønderhousen, Grontmij | Carlbros
- Lene Christensen, Grontmij | Carlbros

Endvidere har der været tilknyttet en følgegruppe, der har deltaget i tre workshops afholdt i forbindelse med gennemførelse af projektet.

Følgegruppen har foruden styregruppen bestået af:

- Steen Larsen, Solrød Møbel- og Maskinsnedkeri A/S
- Rikke Vinther Nielsen, Lundbeck A/S
- Marianne Snehøj Weng Østergaard, Odense Kommune
- Eva Lund, Miljøcenter Odense
- Per Møller, Allerød Kommune

Rapporten er skrevet af Uffe Sønderhousen, Camilla Christensen, Lene Pilgaard Jørgensen og Lene Christensen.

Sammenfatning og konklusioner

Baggrund

Miljøstyrelsen ønsker at styrke miljøtilsynet af virksomheder på en måde, hvor tilsynet opleves effektivt og udviklende af virksomhederne uden at gå på kompromis med myndighedernes behov for at håndhæve gældende regler.

Som led i dette arbejde har Miljøstyrelsen rekvireret nærværende projekt, som skal give styrelsen større forståelse af og indblik i virksomhedernes oplevelse af miljømyndighedernes kontrol og håndhævelser som led i det fysiske miljøtilsyn på virksomhederne.

Projektet har i et bagudrettet perspektiv vurderet, hvorvidt miljøtilsynet har indflydelse på virksomhedernes miljøindsats samt en vurdering af brugen af egenkontrollen, og om denne har effekt for deres eget miljøarbejde. Endvidere er der foretaget en vurdering af virksomhedernes erfaring med miljøtilsynet, herunder en vurdering af tilsynsmyndighedernes kompetencer.

I et fremadrettet perspektiv har projektet afdækket, hvilke ønsker de adspurgte virksomheder har til miljøtilsynet i fremtiden.

Interviews, spørgeskemaer, workshops og andre kilder

Evalueringen er gennemført som en kombination af telefoninterviews, elektroniske spørgeskemaer suppleret af gennemgang af øvrigt kildemateriale. Ved på denne måde at samle tre forskellige datasæt, som hver især belyser evalueringens hovedspørgsmål sikres det, at hovedspørgsmålene bliver belyst på flere måder og fra forskellige vinkler, hvilket giver bedre grundlag for at konkludere korrekt.

De virksomheder, der har deltaget i evalueringen, er blevet udvalgt, så der er opnået et repræsentativt udsnit med hensyn til parametre som geografisk beliggenhed, virksomhedernes miljøpåvirkning, virksomhedsstørrelse, virksomhedens tilgang til miljøarbejdet og branche. Miljøstyrelsen har endvidere lagt vægt på, at der blev valgt virksomheder fra myndigheder med forskellig tilsynsfrekvens.

I praksis er udvælgelsen af virksomheder sket ved, at Miljøstyrelsen har bedt en række myndigheder i tre udvalgte geografiske områder om at bidrage med lister over virksomheder, der har fået gennemført miljøtilsyn i 2009. Ud fra disse lister er virksomheder valgt, så førnævnte kriterier for repræsentativitet er efterlevet på bedst mulig vis.

De modtagne lister rummede ikke navne på relevante kontaktpersoner eller emailadresser, som kunne anvendes ved fremsendelse af spørgeskemaer. Alle udvalgte virksomheder blev derfor kontaktet telefonisk for at få disse informationer. I forbindelse med denne indledende kontakt var der en række virksomheder, som gav udtryk for at de **ikke** ønskede at deltage i evalueringen.

Som følge af det relativt store antal virksomheder (omkring 20 % af de kontaktede virksomheder), som aktivt frabad sig at deltage i evalueringen, skal projektets resultater tages med et vist forbehold. Evalueringen giver dermed ikke nødvendigvis et entydigt billede, da der er en række virksomheder, der måske har mere kritiske holdninger til miljøtilsynet, som vi ikke har været i dialog med.

Resultat: Generel tilfredshed med mulighed for forbedring

Helt overordnet giver både projektets respondenter og udsagn i supplerende datamateriale udtryk for positiv indstilling overfor miljøtilsyn, som de foregår i dag. Det er i forlængelse heraf vigtigt at notere sig, at dette er svaret fra de virksomheder, der ønskede at deltage i undersøgelsen. Der er ikke grundlag for at vurdere, hvordan det ville have påvirket resultatet, hvis der var kommet svar fra alle de virksomheder, der har modtaget henvendelser.

Oplevelsen af miljøtilsynet er afhængig af virksomhedens størrelse og den miljøansvarliges faglige baggrund. For især mindre virksomheder, er det sammenfattende en oplevelse, at miljøtilsynet skærper deres opmærksomhed på miljøforhold, at tilsynet forebygger problemer, og at vejledningsaspektet ved tilsynet har stor værdi for virksomheden.

For de større virksomheder med større miljømæssig faglig indsigt og egentlig miljøorganisation er det centrale i miljøtilsynet muligheden for dialog – inklusiv dialog om fremtiden og muligheden for igennem dialog at forebygge problemer, muligheden for at ”blive kigget efter i sømmene” og få legitimeret miljøarbejdet internt (både opad og ud i egen organisation) og eksternt.

Virksomhederne opfatter ikke miljøtilsynet som hovedårsagen til at udføre arbejde på miljøområdet. Derimod er det en udbredt holdning, at virksomheden skal overholde lovkrav. Effekten af miljøtilsynet tilskrives, at virksomhederne under tilsynet bliver mere opmærksom på konkrete miljøforhold.

De virksomheder, som har modtaget håndhævelser, har ikke givet udtryk for, at de i højere grad end andre er utilfredse med tilsynet. Som anført ovenfor er det her nok væsentligt at være opmærksom på, at en række virksomheder **ikke** ønskede at deltage i undersøgelsen og at der således ikke er grundlag for at vide, hvorvidt dette fravalg skyldes en mere kritisk holdning til tilsynet.

Det er et gennemgående træk, at egenkontrol i den nuværende form ikke anvendes specielt aktivt i virksomhedens drift. De indsamlede data anvendes ikke som styringsparametre og betragtes primært som input til myndighedernes kontrolarbejde.

Der bliver som hovedregel udtrykt tilfredshed med den tilsynsførendes faglige indsigt og forståelse for virksomhedens forhold. Der er dog stor variation i vurderingerne af dette. Tilsvarende er der stor variation i oplevelsen af, hvorvidt den tilsynsførende har evne til at tage beslutninger og hastigheden herfor.

Faktorer med størst indflydelse på virksomhedernes miljøindsats

De elementer i tilsynsprocessen, som har størst indflydelse på virksomhedernes konkrete miljøindsats er:

- Dialog og sparring under tilsynet
- Den fysiske gennemgang af virksomheden under tilsynet
- Rapporten fra tilsynet, som rummer anvisninger på konkrete tiltag, som skal sættes i værk for at opnå overholdelse af gældende krav

Endelig er der en klar tendens til, at miljøtilsynet som sådan er med til at fastholde mange virksomheders langsigtede fokus på miljøarbejdet.

Der er imidlertid en forskel på, hvad store og små virksomheder lægger vægt på, især i forhold til indhold af den dialog, der foregår under miljøtilsynet.

Mindre virksomheder uden særlige kompetencer på miljøområdet lægger vægt på dialogens karakter af vejledning. Det viser sig også, at bevidstheden, om at der kommer tilsyn, har en større indflydelse på miljøindsatsen i de små virksomheder sammenlignet med større virksomheder.

Større virksomheder, hvoraf nogle har egne miljøkompetencer, lægger vægt på, at dialogen rummer en kritisk vurdering af virksomhedens miljøindsats foretaget af en kompetent besøgende. Nogle betragter miljøtilsynet som en ekstra audit, som derved giver virksomheden mulighed for at anvende udbyttet af tilsynet i den løbende udvikling af miljøindsatsen.

Faktorer som tilfører mest værdi til virksomhederne

For de **større** virksomheder med større miljømæssig faglig indsigt ligger værdien af miljøtilsynet som tidligere nævnt i, at de gennem dialog kan forebygge problemer, får mulighed for at "blive kigget efter i sømmene" og får legitimeret miljøarbejdet internt (både opad og ud i organisationen) og eksternt.

For **mindre** virksomheder ligger værdien af miljøtilsynet i højere grad i at blive holdt opdateret vedrørende de miljøkrav, de skal overholde. For disse mindre virksomheder ligger værdien endvidere i at blive opmærksom på, hvor de bør gøre en (yderligere) indsats for at overholde miljøkravene.

Fælles gælder det, at miljøtilsynet således giver tryghed i virksomheden i forhold til ubehagelige overraskelser på miljøområdet med risiko for skade på virksomhedens drift og image. Virksomhederne har gennem miljøtilsynet mulighed for at blive bekræftet i, at deres adfærd svarer til det niveau, myndighederne kan kræve eller at få rettet ind til dette niveau og herved forebygge problemer, som kan opstå som følge af at afvige fra den krævede tilstand.

Endelig tillægges det en vis værdi, at alle virksomheder i en branche stilles over for sammenlignelige krav, som også bliver håndhævet ens for alle.

Faktorer som har størst værdi for miljøet

Miljøtilsynet får værdi for miljøet, når det fører til helt konkrete forbedringer af miljøtilstanden i virksomheder sammenlignet med, hvis der ikke havde fundet noget tilsyn sted.

Det har derfor størst værdi for miljøet, når tilsynsmyndigheden opdager virksomheder, som ikke opfylder det krævede niveau og gennem relevante håndhævelser sikrer, at virksomheden kommer på det krævede niveau.

Som tidligere nævnt er der en klar tendens til, at tilsynet som sådan er med til at fastholde mange virksomheders langsigtede fokus på miljøarbejdet, således at de til stadighed som minimum overholder gældende miljøkrav.

Der er derimod hverken ud fra projektets egne respondenter eller de supplerende datakilder grundlag for en forventning om, at tilsynet bidrager til at forbedre miljøniveauet på virksomhederne ud over det krævede. Dette udelukker ikke, at visse myndigheder i visse situationer spiller en aktiv rolle i forhold til at hjælpe virksomheder til en indsats ud over lovkrav, men betyder alene at nærværende projekt ikke har kunnet dokumentere en sådan rolle.

Udviklingspotentialer for et styrket, mere effektivt miljøtilsyn

Projektet peger på, at udviklingspotentialerne for et mere styrket og miljøeffektivt miljøtilsyn ligger indenfor disse områder:

- Øget fokus på virksomhedens væsentligste miljøforhold
- Identificere hvilke virksomheder myndigheden anvender ressourcer på
- Kontinuitet i tilsynets indhold for den enkelte virksomhed
- Kontinuitet i den personlige kontakt hos myndigheden
- Fokus på det fysiske tilsyn og dialogen i tilsynet
- Relevans af egenkontrol for myndighed og virksomhed
- Udvikling af den tilsynsførendes egenskaber og kompetencer

Som uddybende eksempler på ovennævnte kan nævnes forslaget, om at der kan udformes branchespecifikke tjeklister til gennemførelse af tilsynet for at øge fokus på virksomhedens væsentligste miljøforhold, og i forhold til udvikling af den tilsynsførendes kompetencer, at den tilsynsførende mestrer auditteknikker.

Mulige tiltag til videre udvikling af miljøtilsynet

Afslutningsvist giver projektet en række uprioriterede forslag til tiltag, som kan sættes i værk for at forbedre miljøtilsynene i fremtiden. Der er tale om et idékatalog.

Nogle forslag kan umiddelbart sættes i værk, eksempelvis at kommuner og miljøcentre kan opfordres til at indføre en **frivillig evaluering** i forbindelse med afslutning af det enkelte tilsyn. Dette kan enten være mundtligt eller skriftligt og sigte imod, at myndigheden får mulighed for hurtigt at agere på forhold, der konstateres uhensigtsmæssige.

Andre forslag kræver nærmere bearbejdning og vurdering før en eventuel iværksættelse. Det drejer sig eksempelvis om, at det lovmæssigt bør gøres mere smidigt at revidere vilkår med henblik på at gøre vilkårene mere relevante og opdaterede i forhold til virksomhedens aktuelle aktiviteter.

Systematikken i gennemførelsen af miljøtilsynet bør styrkes, så den i højere grad afspejler de ønsker, som er formuleret af virksomhederne. Dette indebærer blandt andet en forberedelse af tilsynene med tjeklister, bevidsthed om væsentlige fokusområder og tydelige opsummeringer ved afslutningen af det enkelte tilsyn.

Et andet forslag er, at der kan udvikles og udbydes kurser, der håndterer andre emner end de emner, der traditionelt er fokus på ved kurser i miljøtilsyn. De nye kurser skal have fokus på de lidt mere "bløde dele" af miljøtilsynet, herunder hvad der ligger i myndighedsrollen, håndtering af oplevet konflikt (eksempelvis håndhævelse) m.m.. Et sådant bredere miljøtilsynskursus kan også inkludere undervisning i auditteknik, som efterspørges af en række virksomheder, herunder systematik og spørgeteknik.

Summary and conclusions

Background

The Danish Environmental Protection Agency has a wish to strengthen the environmental inspections at companies, in a way which seems efficient and providing development of the companies, without compromising the authorities need to enforce the rules in force.

As part of this work the Danish Environmental Protection Agency has required the present project which should result in a better understanding and insight into how the companies experience the control and enforcement of the environmental authorities, as part of the environmental site inspection at the companies..

In a retrospective perspective the project has evaluated whether the environmental inspection has influence on the environmental efforts of the companies, including an assessment of the use of self-monitoring, and if this has an effect on their own environmental work. Moreover an assessment has been conducted of the companies experience in environmental inspections, including an evaluation of the competences of the supervising authorities.

Forward-looking the project has identified which wishes the companies in question have regarding the environmental inspections in the future.

Interviews, questionnaires, workshops and other sources

The evaluation has been conducted in a combination of telephone interviews, electronic questionnaires and revision of additional source material. By gathering 3 different data sets which individually illustrate the main questions of the evaluation, it is secured that the main questions are illustrated in more than one way and from different approaches which, at the end, will ensure a better foundation for the right conclusion.

The participating companies have been selected to maintain a representative cross section with regard to parameters such as geographical location, the environmental influence from the companies, the size of the company, the companies approach to the environmental work and line of business. Furthermore, The Danish Environmental Protection Agency has emphasised the importance of selecting companies with different inspection frequency from their respective environmental authority.

In practice The Danish Environmental Protection Agency has selected the companies by asking a range of authorities in 3 chosen geographical areas to provide them with lists of companies, which have had an environmental inspection in 2009. From these lists the companies have been selected so the before mentioned criterias, have been fully complied with.

The received lists did not contain any relevant contact details such as contact persons or email addresses which could be used for sending out the questionnaires. Therefore all selected companies were contacted by telephone to gain this information. In connection with this preliminary contact a number of companies indicated that they **did not** want to participate in the evaluation.

As a consequence of the relatively large amount of companies which directly declined to participate in the evaluation (appr. 20% of the consulted companies), the results of the project should be taken with some reservations. Therefore the evaluation might not show an entirely precise picture of the situation since a number of companies which might be more critical towards the environmental inspection have not been part of the dialogue.

Result: Common satisfaction with the possibility of improvement

Overall a positive attitude can be seen from the respondents of the project and statements from the data material, towards environmental inspection as they are today. In continuation hereof, it is important to note that this is the answer from the companies which themselves wished to participate in the investigation. It is not possible to assess how the result would have been if all the contacted companies had answered.

The experience of the environmental inspection is dependent on the size of the company and the professional background of the person responsible for environment. In particular minor companies think that the environmental inspection increase their attention to environmental conditions, that the inspection take precautionary measures against problems and that the instructions during the inspections add great value to the company.

For the larger companies with more thorough environmental knowledge and a complete environmental organisation, the most important part is the possibility of a dialogue, including a dialogue about the future and the possibility of preventing problems through dialogue, the possibility of a check from outside the company and to justify the environmental work internally (both up and out in own organisation) and externally.

The companies do not consider the environmental inspection as the main reason to conduct environmental work. On the contrary there is a widely held view that the company has to follow the rules. During an inspection the company gains more focus on concrete environmental conditions and this has a positive effect.

It is consistent that self-monitoring in the present form is not used actively in the operation of the company. The collected data is not used as management parameter and is primarily considered as input to the control work of the authorities.

An expression of satisfaction is given towards the supervisor's professional knowledge and understanding of the conditions of the company. Though there is a great variation in the assessments of this. Similar the assessments varies a lot concerning whether the supervisor has the ability to make decisions and the pace of it.

Factors with the most extensive influence to the environmental efforts of the companies

The elements in the inspection process with the most extensive influence on the specific environmental effort of the companies are:

- Dialogue and sparring during the inspection
- The physical evaluation of the company during the inspection
- The inspection report which contains instructions to specific steps which need to be taken into action in order to comply with the valid rules.

Finally, the tendency shows that the environmental inspections help a lot of companies to maintain their long-term focus on the environmental work.

However, there is a difference regarding what large and small companies place their emphasis on, especially in relation to the content of the dialogue which takes place during the inspection.

Small companies without special environmental competences find it important that the dialogue seems like a guidance. It also turns out that the awareness of the inspection has a greater influence on the environmental efforts in the small companies compared to the larger ones.

Large companies, where some has their own environmental competences, place their emphasis on the more critical assessment of the environmental efforts of the companies during the dialogue, conducted by a professional. Some considers the inspection as an extra audit which provides the companies with the possibility of using the results of the inspection in the continuous development of the environmental efforts.

Factors which provide most value for the companies

For the **large** companies with more thorough environmental knowledge the most important part is the possibility of a dialogue including the possibility of preventing problems, the possibility of a check from outside the company and to justify the environmental work internally (both up and out in own organisation) and externally.

For **small** companies the value of the inspection is to be updated regarding the environmental requirements they have to follow. It is also important for the small companies to be aware where they should place an extra focus to comply with the environmental demands,

It is common that the environmental inspection provides a sense of safety compared to unpleasant environmental surprises with the risk of damaging the operation and image of the company. Through the inspection the companies have the possibility of being confirmed in their present work in accordance to the demands from the authorities, or to correct to the level requested and by doing so prevent problems which could arise.

Finally it is appreciated that all companies in a line of business has mutual demands which also are enforced the same way.

Factors with most value for the environment

The environmental inspections create value for the environment when they gain specific improvements of the environmental conditions in companies, compared to if an inspection had not taken place.

Therefore it creates most value for the environment when the supervising authority discovers companies which do not fulfil the requested level and makes sure that they do so through relevant enforcement.

As mentioned earlier there is an evident tendency that the inspection is part of maintainance of many companies' long-term focus on the environmental work, so they as a minimum complies with the present environmental demands.

On the contrary there is no basis for an expectation of improvement of the environmental issues in the companies due to the inspection. This fact does not eliminate that some authorities in certain situations has played an active role in relation to help companies to an effort beyond legal requirements, but this project has not documented such a role.

Potential for a strenghten more efficient environmental inspection

The project concludes that the potential for a more strenghten and efficient environmental inspection lies within these areas:

- Increased focus on the most important environmental conditions of the company
- Identification of which companies the authorities uses their resources on
- Continuity in the content of the inspection for each company
- Continuity in the personal contact with the authority
- Focus on the inspection as site visits and the dialogue during the inspection
- Relevance of self-monitoring for authority and company
- Development of the qualifications and competences of the supervisor

As supplementary exampel of the above, could be mentioned the proposal of conducting trade specific check lists to conduction of the inspection, to increase focus on the most important environmental conditions of the company, and in relation to development of the competences of the supervisor so the supervisor master audit techniques.

Possible steps for further development of the environmental inspection

Finally, the project provides a number of non prioritised suggestions for steps which can be implemented to improve the environmental inspections in the future. This is an idea catalogue.

Some suggestions are easy to implement such as the proposal of the introduction of a voluntary evaluation in connection with finalising each supervision, implemented by the municipalities and the environmental centres. This can either be verbal or in writing and aim towards a faster action from the authority when they discover something inappropriate.

Other proposals require further assessment before they can be implemented. For instance it should be easier legally to revise terms in order to make the terms more relevant and updated in relation to the actual activities of the companies.

The methodology in conduction of the environmental inspection should be strenghtened so it reflects the wishes expressed by the companies to a larger extent. Among other things this includes preparation of the inspections with checklists, awareness of important focus areas and clear summary at the end of each inspection.

Another suggestion is to develop and provide training courses which handles other subjects than the ones provided today regarding environmental inspections. The new courses should focus more on the "soft parts" of the environmental inspection, such as the authority role, handling of experienced conflict (e.g. enforcement). Such an environmental inspection course could also include training in audit techniques which are requested by a number of companies including methodology and questioning technique.

1 Indledning

1.1 Formål og baggrund

Formålet med projektet er at give Miljøstyrelsen en række input til videreudvikling af myndighedernes miljøtilsyn, således at miljøtilsynet, set ud fra virksomhedernes synsvinkel, bliver styrket og mere effektivt uden at gå på kompromis med myndighedernes behov for at håndhæve gældende regler.

Baggrunden for at igangsætte projektet er et ønske om at få større forståelse af og indblik i virksomhedernes oplevelse af miljømyndighedernes kontrol og håndhævelse på miljøområdet. Håndhævelse skal her forstås bredt, både som konkret håndhævelse (påbud, indskærpelse m.m.) og som det forebyggende arbejde med dialog, vejledning m.m.

Der er igangsat en række initiativer på miljøreguleringsområdet, der alle i et eller andet omfang vil føre til, at der i de nærmeste år vil blive arbejdet med at styrke og effektivisere miljøtilsynet. Miljøtilsynet og tilgangen til, hvordan tilsynet skal tilrettelægges og prioriteres, står dermed lidt i et vadested. I udviklingen af den bedst mulige løsning har Miljøstyrelsen vurderet, at det er væsentligt at få inddraget virksomhedernes synspunkter, ideer og ønsker, hvorfor dette evalueringsprojekt er igangsat.

1.2 Arbejdsproces

Projektet er blevet gennemført gennem aktiv dialog med både styre- og følgegruppen. På grund af den brede sammensætning, som følgegruppen har haft, har vi modtaget gode og konstruktive input herfra. Undervejs er der holdt en række dialogmøder og flere workshops, hvor forskellige oplæg og materiale er blevet gennemgået og diskuteret.

Ved at arbejde på denne måde har vi sikret, at der undervejs i projektforløbet er foretaget relevante tilpasninger i projektdesignet. Formålet med denne arbejdsproces har endvidere været at sikre, at projektet til stadighed har bevæget sig i den retning, der har skabt størst værdi for Miljøstyrelsen, og at vi løbende har sikret forventningsafstemning af evalueringens fokusområder og konklusionernes kvalitet indenfor den givne tids- og beløbsmæssige ramme.

1.3 Evalueringens fokusområder

Miljøstyrelsen har formuleret følgende succeskriterier for projektets gennemførelse:

- Der foreligger en kortlægning af de parametre i tilsynet, som har indflydelse på virksomhedernes miljøindsats.
- Der i projektet sker en udpegning af de dele af tilsynet, der er værdiskabende for virksomheder og miljøet.

- Miljøstyrelsen gennem projektet får et væsentligt input til, hvilke udviklingspotentialer virksomhederne ser for et styrket, mere effektivt miljøtilsyn.

For at sikre, at der gennem projektet sker en kortlægning og identificering af ovenstående emner, er der i projektet taget udgangspunkt i følgende centrale fokusområder:

- Virksomhedernes vurdering af hvorvidt tilsynet har indflydelse på deres miljøindsats, og i givet fald hvilke parametre i tilsynet, der har indflydelse på miljøindsatsen.
- Virksomhedernes vurdering af egenkontrol, herunder effekten for virksomhedernes eget miljøarbejde, valg af kontrolparametre, og fremadrettet om egenkontrollen delvist kan erstatte det fysiske tilsyn.
- Virksomhedernes erfaring med tilsynet, herunder en vurdering af tilsynsmyndighedernes kompetencer og fremadrettede ønsker til kompetencer.

Fokusområderne er søgt belyst på forskellig vis, herunder ved udsendelse af elektroniske spørgeskemaer, gennemførelse af telefoninterviews og afholdelse af workshops med grupper af virksomheder, tre steder i landet.

Der er i projektet lagt særlig vægt på dialog med virksomheder. Virksomhederne er udvalgt, så de repræsenterer et bredt udsnit af danske virksomheder, både hvad angår størrelse, geografisk beliggenhed, fordeling på brancher og miljømæssig kompleksitet.

Ud over input fra de virksomheder, der igennem projektet er blevet kontaktet, er der endvidere medtaget input fra andre datakilder i det omfang, det er vurderet relevant.

2 Gennemførelse af evaluering

I vores valg af evalueringsmetode har vi trukket på erfaringer fra forskellige typer af evalueringer, herunder målopfyldelses- og procesevalueringer samt evalueringer fra forskellige sektorer og brancher.

2.1 Evalueringsdesign

Det er vores erfaring, at et gennearbejdet evalueringsdesign sikrer kvalitet i evalueringen. Der er derfor i projektet valgt at bruge en del ressourcer på sammen med styregruppen at diskutere indhold og form i de valgte evalueringsformer for at sikre, at succeskriterierne brydes ned i relevante og mere operationelle spørgsmål og underspørgsmål.

Der er endvidere blevet gennemført pilotundersøgelser for at sikre, at de valgte evalueringsformer fungerer, herunder foretaget enkelte tilretninger undervejs for at sikre optimalt udbytte af undersøgelserne.

2.1.1 Metodiske overvejelser

Overordnet har vi taget udgangspunkt i en evalueringsmatrix, som vi bruger til at operationalisere de spørgsmål, som evalueringen skal besvare. Tager vi udgangspunkt i et af de centrale evalueringsspørgsmål ***"Virksomhedernes vurdering af egenkontrol, herunder effekten for virksomhedernes eget miljøarbejde, valg af kontrolparametre, og fremadrettet om egenkontrollen delvist kan erstatte det fysiske tilsyn"*** anlægger vi en tragttilgang. Først identificeres de generelle forhold, der har indflydelse på virksomhedernes vurdering (primært ud fra projektteamets egne erfaringer). Herefter er virksomhederne blevet spurgt for konkret at få en vurdering af egenkontrollen og effekten heraf for virksomhedens eget miljøarbejde.

Dette er illustreret ved nedenstående tabel, hvor eksempel på evalueringsmatrix for virksomhedernes vurdering af egenkontrol er vist.

Evalueringsspørgsmål	Underspørgsmål	Eksempler på stillede spørgsmål	Datametode
Virksomhedernes vurdering af egenkontrol, herunder effekten for virksomhedernes eget miljøarbejde, valg af kontrolparametre, og fremadrettet om egenkontrollen delvist kan erstatte det fysiske tilsyn	1. I hvilket omfang baserede tilsynet sig på a) data fra virksomhedens egenkontrol? b) andre ikke myndighedsbestemte datakilder?	a) Hvilke data udgjorde grundlaget for tilsynet? b) Hvis der er brugt andre ikke myndighedsbestemte data, hvilke er disse? c) Hvordan er egenkontrolparametrene udvalgt? d) I hvilket omfang har virksomheden været involveret i udvælgelse af egenkontrollodata?	Elektroniske spørgeskemaer Semistrukturerede telefoninterviews
	2. I hvilket omfang anvendes virksomhedens egenkontrollodata aktivt i virksomhedens miljøarbejde?	a) Hvordan bruges egenkontrollodata i miljøarbejdet? b) Eksistens af andre/supplerende miljøstyringssystemer?	Elektroniske spørgeskemaer Semistrukturerede telefoninterviews
	3. Hvordan vurderer virksomheden relevans og effektiviteten af egenkontrollen?	a) I hvilket omfang oplever I egenkontrollen som relevant og effektiv? b) Hvordan har egenkontrollen udviklet sig i takt med tiden? c) I hvilken grad oplever I, at evt. krævede registreringer giver værdi for virksomheden? d) I hvilken grad oplever I, at tilsynsmyndigheden anvender de data, de modtager fra jer?	Elektroniske spørgeskemaer Semistrukturerede telefoninterviews

For at sikre validiteten af evalueringens centrale konklusioner har vi benyttet triangulering. Triangulering betyder reelt, at der samles tre datasæt, eksempelvis input fra kvalitative interviews, spørgeskemaer og workshops, i forhold til evalueringens mest centrale parametre og succeskriterier. Hermed sikres forskellige typer af input, så evalueringsspørgsmål bliver belyst på flere måder og fra forskellige vinkler.

Vi har i evalueringen valgt at benytte følgende dataindsamlingsmetoder:

- Elektroniske spørgeskemaer
- Kvalitative semistrukturerede telefoninterviews
- Workshops

Herudover har vi suppleret med input fra andre datakilder i det omfang, det er vurderet relevant i forhold til de centrale evalueringsspørgsmål og succeskriterier.

Til nogle virksomheder har vi valgt at sende elektroniske spørgeskemaer ud med en række enkle spørgsmål. Spørgsmålene er stillede som lukkede spørgsmål og flere steder er der givet flere svarmuligheder. Spørgeskemaet kan besvares på relativ kort tid, afhængig af den tid, der anvendes i de felter, hvor det er muligt at kommentere på udvalgte emner.

Begrundelsen for valg af denne evalueringsmetode er, at udfyldelsen af spørgeskemaet ikke tager lang tid og ikke kræver særlige forudsætninger for at give anvendelige resultater. Fra virksomhedernes side burde der derfor ikke være særlige tidsmæssige eller faglige barrierer for at udfylde spørgeskemaet. Ligeledes er det muligt at nå et stort antal virksomheder på en forholdsvis enkel måde og uden uforholdsmæssigt stort tidsforbrug.

Som grundlag for at svare på det elektroniske spørgeskema har vi bedt virksomhederne om at tage udgangspunkt i det seneste miljøtilsyn.

Spørgeskemaet og den følgetekst, der er sendt med, er vedlagt i bilag A.

Som supplement til de elektroniske spørgeskemaer har vi gennemført telefoninterviews med udvalgte virksomheder. Telefoninterviews er gennemført som semistrukturerede interviews, hvor der er stillet en række åbne spørgsmål. Semistruktureret skal forstås på den måde, at vi har haft en struktur, som vi har fulgt i telefoninterviewene, uden at denne har været bindende. Begrundelsen for valg af denne evalueringsmetode har været, at det gennem disse interviews ville være muligt at få en række kvalitative udsagn uden bundne svarmuligheder. Gennemførelse af telefoninterviews skulle endvidere gerne give mulighed for at mere nuanceret billede af virksomhedernes erfaringer med myndighedernes miljøtilsyn.

I de gennemførte telefoninterviews er der stillet spørgsmål både til det nuværende tilsyn og hvilke udviklingspotentialer, virksomhederne ser. Hovedvægten er dog lagt på det nuværende tilsyn.

Tilsvarende de elektroniske spørgeskemaer har vi som grundlag for at svare bedt virksomhederne om at tage udgangspunkt i det seneste miljøtilsyn.

Den spørgeguide, der er anvendt til telefoninterviews, er vedlagt i bilag B.

Evalueringsdelen har haft en fremadrettet del, som har haft til formål at indfange forslag til forbedringer og pege på udviklingspotentialer. Denne del er afviklet som workshops med deltagelse af indbudte virksomheder.

Til identifikation af udviklingspotentialer for et styrket og mere effektivt miljøtilsyn har vi anvendt den anerkendende tilgang (også kendt under sit engelske navn: Appreciative Inquiry). Her har vi inviteret de deltagende virksomheder til at kigge fremad og forestille sig en fremtidig situation, hvor det er lykkedes at gennemføre et styrket og mere effektivt miljøtilsyn.

Virksomhederne er blevet stillet følgende centrale spørgsmål:

”Det er nu lykkedes at skabe et effektivt og velfungerende miljøtilsyn. I er begejstrede for metode og resultat i miljøtilsynet.

- ***Hvorfor?***
- ***Hvad oplever I?”***

De deltagende virksomheders udsagn er noteret ned, og efter en prioritering af udsagn i plenum har alle fået en fælles overordnet karakteristik af ”det effektive og velfungerende miljøtilsyn”.

De deltagende virksomheder er efterfølgende blevet bedt om at hjælpe med at konkretisere de udsagn, der karakteriserer det effektive og velfungerende miljøtilsyn. Dette er sket ved at stille spørgsmålet:

”Vi er 5 år fremme i tiden – hvad var det vigtigste, der skete mere konkret?”

Ved at stille ovenstående spørgsmål har vi fået hjælp til at konkretisere en fælles overordnet beskrivelse og karakteristik af de handlinger og forandringer, virksomhederne ønsker fremadrettet.

Drejebog fra de afholdte workshops er vedlagt i bilag C.

2.1.2 Udvælgelse af virksomheder

De virksomheder, der har deltaget i evalueringen, er blevet udvalgt, så der er opnået et repræsentativt udsnit med hensyn til parametre som geografisk beliggenhed, virksomhedernes miljøpåvirkning, virksomhedsstørrelse, virksomhedens tilgang til miljøarbejdet og branche. For på bedst mulig vis at afspejle den aktuelle sammensætning af danske virksomheder er der dog lagt hovedvægt på de mindre og mellemstore virksomheder.

I udvælgelsen af virksomheder har vi tilsigtet at inddrage virksomheder, der har forskellige behov, herunder de proaktive virksomheder, der typisk er på forkant, de virksomheder som har problemer med at efterleve miljøkravene og den store mellemgruppe af virksomheder, der har en lettere pragmatisk tilgang til miljøregulering.

Miljøstyrelsen har lagt vægt på, at forskellige typer industrielle virksomheder kontaktes. Med den valgte fremgangsmåde og evalueringsform har vi netop taget udgangspunkt i, at virksomheder er forskellige, som det også er tankerne bag det differentierede miljøtilsyn.

Med hensyn til geografisk beliggenhed har vi i fællesskab med styregruppen udvalgt tre områder. Dette er:

- Nordjylland
- Fyn/Trekantområdet
- Hovedstadsområdet

Virksomhedstyper er valgt, så de udgør en blanding af:

- Typisk miljøtunge brancher (f. eks. i-mærkede virksomheder)
- Almindelige godkendelsespligtige virksomheder (f. eks. maskinfabriker)
- Ikke godkendelsespligtige virksomheder (f. eks. autoværksteder)

I udvælgelsen er det sikret, at mange forskellige brancher er repræsenteret.

I praksis er udvælgelsen af virksomheder sket ved, at Miljøstyrelsen har bedt en række myndigheder i de tre nævnte geografiske områder om at bidrage med lister over virksomheder, der har fået gennemført miljøtilsyn i 2009. Ud fra disse lister er virksomheder valgt ud, så kriterier for repræsentativitet er efterlevet på bedst mulig vis.

Myndighederne er valgt ud, så der indenfor hvert geografisk område er myndigheder med både høj og lav tilsynsfrekvens.

2.2 Faktiske forløb

Udvalgte myndigheder har stillet lister til rådighed over virksomheder, der i 2009 har fået gennemført miljøtilsyn. Ud fra disse lister har vi valgt en række virksomheder ud, som vi og Miljøstyrelsen har kontaktet for at få oplyst navn og telefonnummer på vedkommende, der havde deltaget i det seneste miljøtilsyn. For de virksomheder, der skulle sendes elektronisk spørgeskema til, har vi desuden fået oplyst e-mail adresse på rette vedkommende.

I forbindelse med at få kontaktinformationer på den virksomhedsperson, som det elektroniske spørgeskema skulle stiles til, er der ringet til 300-400 virksomheder.

Heraf har en del allerede pr. telefon givet udtryk for, at de ikke var interesseret i at deltage i evalueringen.

2.2.1 Elektroniske spørgeskema

Der er sendt spørgeskema til omkring 240 virksomheder.

Før de elektroniske spørgeskemaer er sendt ud til dette antal virksomheder, lavede vi en pilotundersøgelse for at sikre, at spørgeskemaet var hensigtsmæssigt udformet. Der blev taget kontakt til i alt fire virksomheder, der indvilligede i at besvare spørgeskemaet. Pilotundersøgelsen gav ikke anledning til ændringer i udformningen af spørgeskemaet.

Ud af de omkring 240 virksomheder, der blev sendt spørgeskema til, har i alt 80 virksomheder svaret, og af disse har i alt 66 svaret på samtlige spørgsmål i spørgeskemaet (en enkelt har dog ikke oplyst tilsynsmyndighed og branche, ligesom to ikke har oplyst uddannelsesmæssig baggrund).

De virksomheder, der har svaret, fordeler sig størrelsesmæssigt på følgende måde:

Virksomhedsstørrelse	< 5	6-25	26-100	101-250	> 250
Antal virksomheder, der har svaret på spørgeskema	27	20	11	6	2

Størrelsesmæssigt er der en klar overvægt af de helt små og mindre virksomheder.

Til sammenligning fordeler erhvervsvirksomheder i Danmark sig størrelsesmæssigt som vist i nedenstående tabel:

Virksomhedsstørrelse	1-9	10-19	20-49	50-99	> 100
Antal virksomheder i DK, 2007	111.481 (81,3 %)	13.143 (9,6 %)	7.861 (5,7 %)	2.486 (1,8 %)	2.165 (1,6 %)

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken, Generel Erhvervsstatistik, Generel firmastatistik, tabel GF3.

Af tallene fra Danmarks Statistik fremgår det, at mere end 90 % af alle danske erhvervsvirksomheder har en størrelse på under 20 ansatte. I nærværende projekt har vi inddelt virksomhederne i lidt andre størrelseskategorier. Dette til trods tegner der sig et billede af, at vi har en overvægt af de lidt større virksomheder i forhold til den faktiske fordeling på virksomhedsstørrelse. Der er ikke nødvendigvis en sammenhæng, men det kan skyldes, at mange af de helt små virksomheder ikke er omfattet af miljøtilsyn og derfor ikke vil være så kraftigt repræsenteret i denne undersøgelse.

Uddannelsesniveaut for de, der har svaret på dette spørgsmål i spørgeskemaet (i alt 64) fordeler sig på følgende måde:

Uddannelse	Folkeskolens afgangsklasse (eller tilsvarende)	Ungdomsuddannelse, studentereksamen (eller tilsvarende)	Faglært uddannelse	Mellem-lang uddannelse, f. eks. bachelorgrad	Kandidatgrad, masteruddannelse m.v.	PhD
Antal virksomheder, der har svaret på	3	1	33	19	8	0

Med hensyn til uddannelsesmæssig baggrund har mere end halvdelen af de, der har svaret på spørgeskemaet et uddannelsesniveau svarende til faglært uddannelse eller derunder. Dette kan have betydning for udfaldet af svarene, idet der formentlig er forskel i tilgang, dialog og brug af myndighederne i forbindelse med miljøtilsynet i forhold til de noget større virksomheder, hvoraf nogle har egne miljøkompetencer.

Geografisk fordeler virksomhederne sig som følgende:

Geografisk beliggenhed	Nordjylland	Fyn/Trekantsområdet	Hovedstadsområdet
Antal virksomheder, der har svaret på spørgeskema	14	43	8

Branchemæssigt er der en rigtig god spredning på de virksomheder, der har svaret. Der er således repræsentanter for mere end 30 forskellige brancher. Ifølge besvarelsene er mere end 2/3 af disse virksomheder er godkendelsespligtige efter Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 1640 af 13/12-2006 om godkendelse af listevirksomheder.

De elektroniske spørgeskemaer er sendt ud til virksomhederne, som via et link til det webbaserede analyseprogram Survey Monkey direkte kunne svare på spørgeskemaet. Fordelen ved at anvende et sådant program er, at resultaterne bliver samlet og kan analyseres i programmet. Der er efterfølgende lavet udtræk fra programmet på de stillede spørgsmål.

2.2.2 Telefoninterviews

Sideløbende med, at der er valgt virksomheder ud til besvarelse af spørgeskemaer, er der tilsvarende valgt virksomheder ud til telefoninterviews. Kriterierne for udvælgelsen har igen været en god repræsentativitet ud fra de valgte kriterier, herunder geografisk beliggenhed, størrelse, branche og miljømæssig kompleksitet.

Der er foretaget tre pilotinterviews for at sikre, at interviewguiden fungerede. Der er foretaget mindre tilretninger efterfølgende, før det større antal virksomheder er kontaktet telefonisk.

Der er foretaget telefoninterviews af i alt 31 virksomheder. Endnu flere virksomheder er blevet kontaktet, men nogle har ikke været interesseret i at blive telefoninterviewet eller i det hele taget deltage i evalueringen. Enkelte af de pr. telefon kontaktede virksomheder har i stedet udfyldt det elektroniske spørgeskema. De virksomheder, vi har gennemført telefoninterviews med, fordeler sig størrelsesmæssigt på følgende måde:

Virksomhedsstørrelse	< 5	6-25	26-100	101-250	> 250
Antal virksomheder, der har deltaget i telefoninterviews	2	12	8	6	3

Størrelsesmæssigt er der en overvejende andel af de små og mellemstore virksomheder. Tilsvarende de virksomheder, der har svaret på de elektroniske spørgeskemaer, er der en overvægt af de lidt større virksomheder i forhold til den faktiske fordeling på virksomhedsstørrelse, jf. oplysninger fra Danmarks Statistik.

Geografisk fordeler virksomhederne sig som følgende:

Geografisk beliggenhed	Nordjylland	Fyn/Trekantsområdet	Hovedstadsområdet
Antal virksomheder, der har deltaget i telefoninterviews	9	16	6

Branchemæssigt er der også en god fordeling på de virksomheder, der er kontaktet telefonisk, idet der er repræsenteret mere end 20 forskellige brancher.

Fordelingen på godkendelsespligtige og ikke godkendelsespligtige virksomheder er som vist nedenstående:

Virksomhedstype	Bilag 1 ¹⁾	Bilag 2 ¹⁾	Ikke godkendelsespligtig
Antal virksomheder, der har deltaget i telefoninterviews	9	13	9

- 1) Inddelingen i virksomhedstype henholdsvis bilag 1 og bilag 2 refererer til inddelingen i Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 1640 af 13/12-2006 om godkendelse af listevirksomheder, hvor de virksomheder, der er kategoriseret som bilag 1-virksomheder typisk er de miljøtunge virksomheder (eksempelvis stort kraftvarmeværk), mens en bilag 2 virksomhed er knap så tung (eksempelvis en metalforarbejdende virksomhed).

Af ovenstående fremgår, at omkring 2/3 af de kontaktede virksomheder har været godkendelsespligtige. Der er således en overvægt af disse virksomhedstyper.

De virksomheder, der har indvilliget i at deltage i telefoninterviewene, har generelt udvist stort engagement, og der er kommet en række spændende og nuancerede udsagn.

Data fra de gennemførte telefoninterviews er bearbejdet efterfølgende ved på udvalgte centrale fokuspunkter at sammenholde udsagn fra de enkelte interviews. Der er udtaget både generelle tendenser, ligesom nuancer i udsagnene er gennemgået.

Svar fra spørgeskemaerne og udsagn fra telefoninterviews er sammenholdt på centrale områder i evalueringen. Disse har været forelagt følgegruppen på en workshop, hvor de har givet anledning til undersøgelse af yderligere en række testudsagn.

2.2.3 Workshops

Alle virksomheder, der har deltaget ved både spørgeskemaer og telefoninterviews er blevet spurgt, om de er interesseret i at deltage i workshops, hvor for-

slag til forbedringer og udviklingspotentialer identificeres. En del har meldt tilbage, at de var interesserede og har efterfølgende modtaget invitation.

Der er afholdt tre workshops i henholdsvis Kolding, Glostrup og Aalborg.

Antallet af deltagende virksomheder fordeler sig som følgende:

Geografisk beliggenhed	Kolding	Glostrup	Aalborg
Antal virksomheder, der har deltaget i workshops	9	5	6

De virksomheder, der deltog i de tre workshops, havde en klar overvægt af større og forholdsvis miljøtunge virksomheder. Flere af de deltagende virksomheder var en del af en større koncern med mange virksomheder fordelt rundt om i landet, hvilket gennem deres brede kontaktflade med en række miljømyndigheder gav en god repræsentativitet af iagttagelser og fremadrettede ønsker. For mindre virksomheder har det været svært at afsætte tid til deltagelse i en travl produktionshverdag.

En del af de deltagende virksomheder havde deltaget i evalueringsdelen, der var gået forud, enten ved besvarelse af spørgeskemaer eller ved telefoninterview. Det var tydeligt, at repræsentanter fra nogle af disse virksomheder dermed allerede havde gjort sig nogle tanker, der kunne bygges videre på. En enkelt virksomhed havde som forberedelse lavet et skriftligt oplæg med en række forslag til forbedringspunkter.

Det var endvidere tydeligt, at de personer, der repræsenterede virksomheder i de tre workshops, havde nogle andre forudsætninger og baggrunde for at varetage funktionen som miljøansvarlig end eksempelvis mange af de personer, der har svaret på spørgeskemaet. Opmærksomheden skal henledes på, at dette kan have betydning for de områder, der blev valgt at fokusere på og på udfaldet af evalueringen. Det er dog tydeligt, at mange af de ønsker, som blev formuleret på de tre workshops *også* vil opfylde de behov, som fremgår af udsagnene fra de mindre virksomheder.

3 Resultat af evaluering

Resultat af evalueringen omfatter input fra spørgeskemaer, telefoninterview og andre kilder indenfor følgende 3 fokusområder:

- Tilsynets indflydelse på miljøindsatsen
- Vurdering af egenkontrol
- Samlet vurdering af tilsyn og tilsynspersoner.

3.1 Tilsynets indflydelse på miljøindsatsen

Under fokusområde 1 evalueres følgende:

Virksomhedernes vurdering af hvorvidt tilsynet har indflydelse på deres miljøindsats og i givet fald hvilke parametre i tilsynet, der har indflydelse på miljøindsatsen.

Ved dette emne er der spurgt om, hvilken rolle tilsynet og de enkelte parametre spiller i forhold til virksomhedernes miljøarbejde, og hvordan virksomhederne agerer før, under og efter tilsynet, og hvordan de vil agere, hvis der ikke var miljøtilsyn.

Desuden har virksomhederne fået mulighed for at forholde sig til, hvilke andre faktorer der har indflydelse på deres miljøindsats som eksempelvis kundekrav og initiativer fra medarbejderne.

Ligeledes blev der spurgt ind til udviklingen af miljøindsats på virksomhederne gennem de seneste år.

3.1.1 Input/udsagn fra elektroniske spørgeskemaer

Virksomhederne som har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen siger overordnet, at det at der udføres miljøtilsyn, ikke har stor indflydelse på virksomhedens **holdning** til miljøarbejde, men derimod siger et overvejende flertal, at tilsynet har indflydelse på virksomhedens miljø**adfærd** og dermed indsats.

Mindre end 10 % af virksomhederne svarer, at de ville arbejde mindre med miljø, hvis tilsynet blev afskaffet. Virksomhederne ser altså ikke miljøtilsynet som en årsag til at udføre arbejde på miljøområdet. Derimod er det ofte en virksomhedsholdning at miljøhensyn og miljøbeskyttelse er en del af virksomhedens værdigrundlag; ligesom flere virksomheder fremhæver, at deres egen beslutning om overholdelse af lovkrav på området har stor indflydelse på deres arbejde, og ikke at det bliver tjekket, om virksomheden overholder lovkrav.

Ovenstående betyder ikke, at miljøtilsynet ikke har indflydelse på virksomhedernes miljøarbejde. Et flertal af besvarelserne viser at virksomheden under miljøtilsynet er blevet mere opmærksom på konkrete miljøforhold. Især fremhæves den dialog og vejledning, som finder sted under tilsynet og myndighe-

dens rapport eller brev med afgørelse efter tilsynet, som meget vigtig faktor for virksomhedens miljøarbejde. En lidt lavere rangerende faktor, men stadig vigtig faktor, er den fysiske gennemgang af virksomheden.

Når virksomhederne modtager varsel om tilsyn, samler over halvdelen af virksomhederne dokumentation til brug for miljøtilsynet, mens under en fjerdedel foretager konkrete ændringer eller rydder op.

3.1.1.1 Virksomhedens størrelse

Resultatet af spørgeskemaundersøgelsen viser en tendens til, at miljøtilsynet har større indflydelse på miljøadfærd i virksomheder med 1-5 ansatte sammenlignet med større virksomheder. Dette bekræftes både af, at en større andel af de små virksomheder fortæller, at miljøtilsynets vejledning og sparring har indflydelse på deres konkrete miljøarbejde, samtidig med at en større andel af de små virksomheder siger, at bevidstheden om, at der kommer miljøtilsyn, har direkte indflydelse på deres miljøarbejde.

	Miljøtilsynets vejledning og sparring har nogen eller stor indflydelse på virksomhedens konkrete miljøarbejde		Bevidstheden om at der kommer miljøtilsyn har nogen eller stor indflydelse på virksomhedens konkrete miljøarbejde
1 - 5 ansatte	92%	1 - 5 ansatte	68%
> 5 ansatte	74%	> 5 ansatte	44%

3.1.1.2 Tilsynsfrekvensen

Overordnet set er langt de fleste adfærdrelaterede spørgsmål besvaret ens, uafhængig af om der er høj eller lav tilsynsfrekvens i kommunen. Der er dog to områder ved besvarelserne i de elektroniske spørgeskemaer, hvor der er en tendens til forskellige vurderinger. Det er dels i forhold til, hvor stor indflydelse bevidstheden om, at der kommer miljøtilsyn, har på virksomhedens miljøadfærd, og dels i forhold til hvor stor indflydelse dialog og vejledning under tilsynet har på virksomhedens miljøadfærd. På begge de ovenstående spørgsmål, ses der en større indflydelse blandt de virksomheder, som ligger i kommuner med høj tilsynsfrekvens. Tilsynsfrekvensen har således nogen, men dog en begrænset indflydelse på virksomhedernes miljøadfærd.

	Bevidstheden om at der kommer miljøtilsyn har nogen eller stor indflydelse på virksomhedens konkrete miljøarbejde		Dialog og vejledning under tilsynet har nogen eller stor indflydelse på virksomhedens miljøadfærd
Lav tilsynsfrekvens	45%	Lav tilsynsfrekvens	67%
Høj tilsynsfrekvens	62%	Høj tilsynsfrekvens	85%

3.1.1.3 Deltagelse i miljønetværk

Der ser ud til at være forskel på, i hvilket omfang virksomhederne anvender forskellige registreringer som driftsjournal, egenkontrol etc. afhængig af, om de er medlemmer af et miljønetværk eller ej. Næsten alle virksomheder, der er medlemmer af et frivilligt netværk, anvender både registreringer pålagt af

myndighederne og frivillige registreringer, mens det ikke gælder for en lige så stor del af de øvrige virksomheder.

	Under tilsyn anvendes både myndighedspålagte registreringer samt frivillige registreringer
Medlem af frivilligt miljønetværk	90%
Ikke medlem af et frivilligt miljønetværk	66%

En anden interessant forskel på de to grupper er, at en større del af de virksomheder, som er medlem af et frivilligt miljønetværk siger, at de udfører miljøarbejde på grund af mulige effektiviseringsgevinster, end virksomheder, der ikke er medlem.

	Udfører miljøarbejde på grund af mulige effektiviseringsgevinster
Medlem af frivilligt miljønetværk	78%
Ikke medlem af et frivilligt miljønetværk	51%

Der viser sig et billede af, at der er en sammenhæng mellem deltagelse i miljønetværk og en miljøindsats, som har et bredere sigte end blot overholdelse af lovgivning. Denne øgede miljøindsats kan sandsynligvis være initieret af flere forhold, som ansporer til deltagelse i miljønetværk, og det kan ikke sluttes, at deltagelse i miljønetværk sikrer høj miljøindsats.

3.1.1.4 Kundekrav og medarbejderindflydelse

Lidt over halvdelen af virksomhederne siger, at kundekrav har direkte indflydelse på virksomhedens miljøarbejde, og kundekrav kan betragtes som en betydende faktor for virksomhedens miljøindsats. Der er en svag tendens til, at kundekrav har større indflydelse på store virksomheder end på små.

	Kundekrav har indflydelse på virksomhedens konkrete miljøarbejde
1 - 5 ansatte	52%
> 5 ansatte	64%

Tilsvarende kan ideer, krav og forslag fra virksomhedernes medarbejdere være med til at præge og påvirke miljøindsatsen og er en betydende faktor. Således svarer næsten alle virksomheder, at forslag eller initiativer fra medarbejderne har nogen eller stor betydning for miljøindsatsen.

3.1.1.5 Dialog med andre virksomheder

Ca. 1/3 af virksomhederne oplyser, at dialog med andre virksomheder eller brancheforeninger har nogen eller stor indflydelse på virksomhedens konkrete miljøarbejde, og denne faktor er således en af de mindre væsentlige faktorer for miljøarbejdet i virksomheden. Der kan ikke konstateres en forskel af denne betydning mellem små og store virksomheder.

3.1.1.6 Delkonklusion

Samlet set er holdningen blandt de deltagende virksomheder, at de er interesserede i og ønsker at beskytte miljøet og handle miljørigtigt. Miljøtilsynet bliver, især af mindre virksomheder, brugt til, at holdningen om at handle miljørigtigt også afspejles i det daglige arbejde, og adfærden tilpasses via dialog og vejledning fra den tilsynsførende.

3.1.2 Input/udsagn fra telefoninterviews

Virksomhederne er generelt positivt indstillet over for tilsyn fra myndigheden. Nogle virksomheder tilkendegiver, at tilsynet er med til at legitimere og fremhæve væsentligheden af deres arbejde.

Virksomhederne fremhæver, at det er væsentligt for deres miljøindsats, at udefrakommende kvalificerede personer ved fysisk tilstedeværelse på virksomheden vurderer deres miljøindsats. Det giver virksomheden mulighed for at tilrette miljøindsatsen. Miljøcertificerede virksomheder betragter desuden tilsynet som en ekstra audit.

Virksomheder, der ikke følger deres miljøkrav, får i forbindelse med tilsynet rettet op på forholdene, og miljøtilsynet har således en positiv indflydelse på deres miljøindsats.

De virksomheder, som har modtaget håndhævelser, har ikke givet udtryk for, at de i højere grad end andre er utilfredse med tilsynet.

Virksomhederne giver udtryk for, at det er væsentligt at blive bekræftet i, om deres miljøadfærd stemmer overens med det ønskede niveau. Det skaber tryk hos virksomheden, og en sikkerhed for at være på rette spor. Virksomheden har hermed forebygget, at der efterfølgende viser sig en situation, hvor den har overskredet grænser til ulempe for virksomhedens drift og image.

Det er af stor betydning, at der ved tilsynet fokuseres på de væsentligste punkter. Det virker demotiverende for virksomheden, hvis der ofres for megen opmærksomhed på uvæsentlige detaljer uden større betydning for virksomhedens miljøindsats, og fokus dermed flyttes fra de væsentlige emner, hvor virksomheden har langt større udbytte af sparring og dialog med tilsynsmyndigheden.

Når tilsynet giver plads til en konstruktiv fremadrettet dialog om tiltag, har det indflydelse på en positiv miljøadfærd. Baserer tilsynet sig derimod på ren kontrol vil det begrænse udviklingen af positiv miljøadfærd.

I forbindelse med miljøtilsynet bliver virksomhederne i nogen grad opdateret med hensyn til relevante love og regler på miljøområdet, som kan medvirke til at styrke miljøindsatsen. Det gælder i langt overvejende grad for de mindre virksomheder. Nogle mindre virksomheder nævner dog også deres brancheorganisation som en væsentlig informationskilde i forhold til ny og revideret lovgivning. Større virksomheder med selvstændig miljøorganisation og miljøcerti-

ficerede virksomheder skaffer sig typisk viden om nye love og regler via eksempelvis abonnementsordning hos internetudbyder af miljønyheder eller ekstern konsulent.

Virksomhedernes bevidsthed om, at virksomheder i branchen bliver stillet over for sammenlignelige krav, og at der bliver ført tilsyn med alle, har begrænset indflydelse på den enkelte virksomheds adfærd.

Det er virksomhedernes opfattelse, at udeladelse af miljøtilsyn på kort sigt ikke vil have indflydelse på virksomhedernes miljøadfærd, mens det på længere sigt ikke kan udelukkes, at virksomhederne vil give miljøarbejdet mindre bevågenhed med faldende miljøindsats til følge.

3.1.2.1 Langtidseffekt

Det er ikke en klar tendens, at tilsynene har en langtidseffekt, som rækker ud over at få bragt miljøtilstanden på plads ved det enkelte tilsyn. Det tyder imidlertid på, at miljøtilstanden samlet set ville falde, hvis der ikke var miljøtilsyn. Nedenfor er der listet en række udsagn som svar på spørgsmålet: "Hvad ville I gøre anderledes, hvis der ikke var tilsyn?". Disse svar giver anledning til at antage, at miljøtilsynene har en effekt på længere sigt.

Spørgsmål til virksomhederne:

"Hvad ville I gøre anderledes, hvis der ikke var tilsyn?"

Omkring halvdelen af de adspurgte svarede "Ikke noget".

Øvrige udsagn har været:

- "Vi ville måske falde lidt tilbage eller bare bevare situationen".
- "Det tør jeg ikke sige, men vi ville sikkert læne os tilbage og vente på, at andre udvikler gode løsninger, som vi kan kopiere".
- "Vores miljøstandard ville sikkert ændre sig til et lavere niveau, da vi ville nedprioritere det i forhold til andre arbejdsopgaver. Miljøarbejde ville ikke forsvinde, men vi ville kun udføre handlinger, der har synlig effekt. Vi ville ikke etablere samarbejde med ekstern konsulent".
- "Ikke noget. Vigtigt at have god miljøprofil som halvoffentlig virksomhed".
- "Ingenting. Vi forsøger hele tiden at have styr på det".
- "Ikke noget i det lange løb. På den korte bane kunne det da godt være, at der var nogle ting, der blev udskudt lidt".
- "Adfærd nok skride over mange år – ikke inden for få år".
- "Ikke noget. Det er miljøcertificeringen, der betyder noget".
- "Forhåbentlig ikke noget – det er ikke vilje til at gøre noget, men nogle gange evne der mangler – så er det godt at blive skubbet lidt i den rigtige retning".
- "Vi får standarden hævet ved at der er tilsyn".
- "Så havde vi ikke fået tingene i orden".
- "Vi ville måske begynde at slække lidt på kravene".
- "Sandsynligvis have en anden prioritering".

3.1.2.2 Udvikling af miljøindsatsen

Udviklingen af virksomhedernes miljøindsats gennem den seneste årrække varierer meget og kan overordnet inddeles i to grupper. En gruppe nævner, at udviklingen har været begrænset gennem de seneste år, eftersom miljøindsatsen var på et tilfredsstillende niveau for flere år siden, og dette niveau er bevareret. En anden gruppe nævner en proaktiv adfærd med ønske om at være på forkant med udviklingen. Dette udspringer eksempelvis af miljøledelse eller en overordnet strategi i virksomheden.

Det er virksomhedernes opfattelse, at miljøtilsynet ikke har haft væsentlig indflydelse på udviklingsprocessen, og at miljøarbejdet i dag i langt større grad har karakter af frivillighed.

3.1.2.3 Andre faktorer med indflydelse på miljøindsatsen

Større virksomheder giver typisk udtryk for, at mange andre faktorer end miljøtilsyn har indflydelse på deres miljøadfærd, hvorimod en række mindre virksomheder nævner, at det udelukkende er miljøtilsyn, der har indflydelse på deres miljøindsats og ikke faktorer som nævnt nedenfor.

Faktorer som udover miljøtilsyn har indflydelse på virksomhedens miljøindsats er:

- Overordnet krav om miljøforhold fra virksomhedens koncern og opfyldelse af konkrete krav og nøgletal.
- Kundekrav i forhold til forskellige miljøparametre. Kravene evalueres i forbindelse med kundeaudit.
- Virksomhedens beslutning om miljøprofil, som eksempelvis kan have baggrund i at styrke eget image.
- Virksomhedens forventning om hvad kunderne efterspørger hos virksomheden.
- Information og vejledning fra egen brancheforening. Brancheforeningerne giver i flere tilfælde konkrete råd og vejledning omkring efterlevelse af miljøkrav.
- Inspiration fra virksomhedens leverandører for eksempel i form af en mere miljøvenlig produktionsteknik.
- Almindelig sund virksomhedsdrift med ressourceoptimering, hvor der sikres en fornuftig anvendelse af ressourcerne.

3.1.2.4 Deltagelse i miljønetværk

Det er på baggrund af besvarelserne vurderet, om virksomheder med deltagelse i miljønetværk har relativt bedre miljøadfærd end virksomheder der ikke er tilknyttet miljønetværk. Der er begrænset besvarelsesmateriale til at teste påstanden. Fra telefoninterviews er der således kun to bekræftelser på hypotesen, som er undersøgt i relation til spørgsmålet: **"Hvilke aktiviteter indgår i jeres miljøarbejde?"**. I den forbindelse nævner to virksomheder, at de deltager i miljønetværk. Den ene af disse virksomheder er henholdsvis kvalitets-, miljø- og arbejdsmiljøcertificeret, mens den anden er kvalitets- og energicertificeret. Begge disse virksomheder må formodes at have en bedre miljøadfærd end øvrige, men besvarelsesmateriale giver ikke et klart billede

3.1.3 Input/udsagn fra andre kilder

I forbindelse med Kvalitetsstyringsloven, der er indført på natur og miljøområdet, skal kommunerne minimum hvert andet år gennemføre brugertilfredshedsundersøgelser for bl. a. at undersøge virksomhedernes tilfredshed med kommunens administration på et eller flere områder indenfor miljøområdet.

I denne sammenhæng har vi gennemgået tre kommuners brugertilfredshedsundersøgelse, hvor der bl.a. i "Brugertilfredshedsundersøgelsen i Ishøj og Vallensbæk Kommuner, maj 2009" er følgende konklusion vedrørende håndhævelse:

"26 procent af de adspurgte virksomheder fik påtaler i form af henstillinger eller indskærpelser i forbindelse med den skriftlige tilbagemelding på tilsynet. De virksomheder, som modtog henstillinger eller indskærpelser i den skriftlige tilbagemelding, var alle tilfredse eller meget tilfredse med den skriftlige tilbagemelding. De to virksomheder, som har svaret, at de var hverken tilfredse eller utilfredse med kommunens måde at føre virksomhedstilsyn, var dog begge virksomheder, der fik meddelt håndhævelser ved sidste tilsyn.

På baggrund af resultatet kan det konkluderes, at håndhævelser generelt ikke medfører, at virksomhederne bliver utilfredse med kommunens miljøtilsyn."

"Der kan ikke ses en sammenhæng mellem virksomhedernes tilfredshed, og hvorvidt tilsynet gav anledning til håndhævelser.

Undersøgelsen viser, at hver fjerde virksomhed finder det negativt, at virksomheder kan nå at skjule eventuelle ulovligheder, når der varsles tilsyn."

Ovenstående input fra brugertilfredshedsundersøgelsen i Ishøj og Vallensbæk Kommuner kan tolkes som, at miljøtilsynet **har** indflydelse på virksomhedernes adfærd og konkrete miljøindsats. Virksomheder, der ikke følger deres miljøkrav, får som følge af tilsynet rettet op på forholdene gennem de henstillinger eller indskærpelser, der meddeles i forbindelse med tilsynet. Miljøtilsynet har i disse tilfælde en positiv udvikling på virksomhedernes miljøindsats. De ved tilsynet meddelte håndhævelser giver ikke anledning til, at virksomhederne bliver utilfredse med miljøtilsynet.

3.1.4 Konkluderende sammendrag

Virksomhederne er generelt positivt indstillet overfor miljøtilsyn udført af myndigheden.

Miljøtilsynet har overordnet set ikke stor indflydelse på virksomhedernes **holdning** til miljøarbejdet, men i et vist omfang på virksomhedernes faktiske **adfærd** på miljøområdet.

Virksomhederne opfatter ikke tilsynet som årsagen til at udføre arbejde på miljøområdet. Derimod er det en udbredt holdning, at virksomheden skal overholde lovkrav.

Effekten af tilsynet tilskrives, at virksomhederne under tilsynet bliver mere opmærksom på konkrete miljøforhold. I den forbindelse fremhæves den dialog og vejledning, som finder sted under tilsynet.

Væsentlig er også den fysiske gennemgang af virksomheden – omend med knapt så stor effekt som dialogen. Endelig giver virksomhederne i et vist omfang også udtryk for at varslingen af tilsynet har en effekt, dog således at kun en minoritet klart giver udtryk for at de faktisk foretager konkrete ændringer (eller oprydning) som forberedelse til tilsynet.

Der er tendens til, at miljøtilsynet især har effekt på mindre virksomheder. Her fremhæves særligt miljøtilsynets vejledning og sparring – ligesom det har en effekt at have en bevidsthed om at der kommer tilsyn. De miljøansvarlige på disse virksomheder har ikke samme ressourcer og uddannelsesmæssige baggrund som i de større virksomheder, hvor ansvaret oftere ligger i en egentlig miljøfunktion.

For alle virksomheder under ét tyder det på, at der er en langtidseffekt af tilsynene, som rækker ud over her og nu at få bragt miljøtilstanden på plads ved det enkelte tilsyn. Dette bygger på en række udsagn, som antyder at adfærden kunne skride, hvis der ikke løbende blev fulgt op fra myndigheden.

Virksomheder, der ikke har fulgt de relevante miljøkrav, får i forbindelse med tilsynet rettet op på forholdene, hvorved tilsynet har en positiv indflydelse på deres indsats. Både kommunernes brugertilfredshedsundersøger og nærværende evaluering viser, at i de tilfælde, hvor tilsynet fører til håndhævelser, er der ikke noget, som tyder på, at virksomhederne i højere grad er utilfredse med tilsynet. Nærværende evaluering giver dog ikke nødvendigvis et entydigt billede, da der er en række virksomheder, som afslog at deltage i evalueringen, og det vides ikke om denne modstand hænger sammen med mere kritiske holdninger til miljøtilsynet.

Det kan i undersøgelsen ikke eftervises, at miljøtilsynet har spillet en selvstændig rolle i forhold til den **forbedring** af miljøforholdene, som er sket på en del af de interviewede virksomheder. Miljøarbejdet er således primært initieret af andre forhold – herunder ønsket om at overholde lovgivning og idéer fra medarbejdere i virksomheden. I den sammenhæng kan tilsynet have en understøttende funktion for miljøarbejdet – især i de mindre virksomheder.

Tilfredsheden med tilsynet afhænger blandt andet af, hvorvidt tilsynet har fokuseret på de væsentlige punkter. Det virker demotiverende for virksomhederne, hvis der ofres for megen opmærksomhed på uvæsentlige detaljer.

Myndighedens rapport eller brev med afgørelse efter tilsynet tillægges også en høj indflydelse på virksomhedens adfærd.

Datamaterialet giver ikke mulighed for at vurdere nærmere om hvorvidt de virksomheder, der får rettet op på miljøforhold i forlængelse af tilsynet, er de samme som ved det differentierede tilsyn er kategoriseret som niveau 3 (omfatter virksomheder, som har problemer med at overholde miljølovgivning).

3.2 Vurdering af egenkontrol

Under fokusområde 2 evalueres følgende forhold:

Virksomhedernes vurdering af egenkontrol, herunder effekten for virksomhedernes eget miljøarbejde, valg af kontrolparametre, og fremadrettet om egenkontrollen delvist kan erstatte det fysiske tilsyn.

Der er ved dette emne spurgt om, hvordan egenkontrollodata er udvalgt og indgår i miljøtilsynet samt om virksomhedernes eget brug af egenkontrollodata, og hvordan formen af egenkontrollen vil være mest værdiskabende for dem.

3.2.1 Input/udsagn fra elektroniske spørgeskemaer

De virksomheder, der har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen svarer, at valget af hvilke data, der skal bruges som egenkontrollodata, i vid udstrækning er udvalgt i en dialog mellem virksomheden og myndighederne.

Under det seneste tilsyn udført i virksomhederne, angiver omkring $\frac{3}{4}$ af virksomhederne, at de under tilsynet har brugt data, som myndighederne har pålagt dem at samle ind. Godt halvdelen af virksomhederne bruger data, som virksomheden selv registrer. Endelig nævner en del virksomheder, at der er fælles retningslinjer i den koncern, de er en del af, hvorfor koncern/moderselskab bestemmer, hvilke data der skal registreres.

Spørgeskemaundersøgelsen har ikke haft stor fokus på virksomhedernes vurdering af egenkontrollen.

3.2.2 Input/udsagn fra telefoninterviews

Den overvejende del af virksomhederne anser det nuværende omfang og indhold af egenkontrollen passende. Der er imidlertid nogle, der finder det vigtigt, at der i højere grad bliver fokuseret på centrale og væsentlige forhold.

En mindre del af virksomhederne fremhæver, at egenkontrollen i fremtiden i højere grad skal kunne anvendes aktivt som styringsparameter i deres miljøarbejde.

Virksomhederne oplever typisk ikke tidsforbruget til egenkontrol som en belastning.

3.2.2.1 Egenkontrollens relevans

Virksomhederne har en accept af, at egenkontrollen er relevant i forhold til myndighedens overvågning af virksomheden. Samtidig giver de udtryk for, at egenkontrollen er formålstjenlig som dokumentation, hvis der bliver rejst tvivl om overholdelse af krav. Det er som nævnt vigtigt for virksomhederne, at der til stadighed fokuseres på det, der er væsentligt. Til gengæld opfattes egenkontrollen ikke som relevant i forhold til virksomhedens drift og styring.

Det er vurderet, om data som udelukkende er udvalgt af myndigheden opleves mindre relevante, end hvis de er udvalgt i samarbejde med virksomheden. Der er lavet en korrelation mellem følgende spørgsmål i telefoninterviews: "Hvordan er egenkontrolparametre udvalgt?", "I hvilket omfang har I været involveret?" og "I hvilket omfang oplever I egenkontrollen som relevant og effektiv?". Gennemgang af de enkelte virksomheders udsagn kan ikke entydigt bekræfte den sammenhæng, at data, som udelukkende er fastlagt af myndigheden, opleves mindre relevante, end hvis de er udvalgt i samarbejde. Der er en del virksomheder, der giver udtryk for, at egenkontrollodata udvalgt af myndigheden, og hvor den enkelte virksomhed ikke har været involveret i særlig høj grad alligevel opleves som relevante. Der er således ikke noget der tyder på, at det vil øge relevansen af egenkontrollen at inddrage virksomheden yderligere i arbejdet med at fastsætte egenkontrolparametre.

3.2.2.2 Brug af egenkontrol ved tilsyn

Virksomhederne har oplyst i hvilket omfang tilsynet baserede sig på data fra virksomhedens egenkontrol. Det er en normal fremgangsmåde at egenkontrollodata indgår i tilsynsbesøgene, når virksomheden er pålagt at udføre egenkontrol. Dette gælder både for godkendelsespligtige virksomheder med egen-

kontrolvilkår og for virksomheder, hvor krav om egenkontrol fremgår af generelle bestemmelser - eksempelvis autoværksteder.

Der er en enkelt af de interviewede virksomheder, der er omfattet af egenkontrolvilkår i miljøgodkendelsen, hvor myndigheden ikke har taget udgangspunkt i dette ved tilsynet. For de øvrige undersøgte tilsyn, hvor egenkontrolldata ikke bliver anvendt i forbindelse med tilsynet, er det enten hos virksomheder, der ikke har godkendelsespligtige aktiviteter, eller hos virksomheder, hvor tilsynet er initieret af virksomheden selv, og hvor der er taget udgangspunkt i virksomhedens eget datagrundlag.

3.2.2.3 Virksomhedernes brug af egenkontrol

Egenkontrolldata anvendes ikke specielt aktivt i virksomhedernes drift. De virksomheder, der aktivt anvender kontroldata, bruger primært dataene til overvågning og ikke til styring. De udvalgte data anvendes typisk som led i miljø- eller energistyring. Nogle få virksomheder anvender data i deres grønne regnskaber, og i få tilfælde kan virksomhederne anvende visse egenkontrolldata som nøgletal i deres arbejde.

Virksomhederne oplever som hovedregel ikke positive sidegevinster af egenkontrollen. I de situationer, hvor egenkontrollen er værdiskabende, har virksomhederne typisk selv valgt at styre på denne parameter. En undtagelse fra dette er i forhold til registrering af affald, hvor registreringer kan medvirke til minimering af omkostninger.

3.2.2.4 Valg af kontrolparametre

Der er 2 hovedtendenser i forhold til hvordan egenkontrolparametre er udvalgt. Den ene tendens viser, at myndigheden har fastsat parametre, og virksomheden har taget det til efterretning. Dette gælder ofte de mindre komplekse virksomheder uden særlige forudsætninger for at kunne indgå i dialog om valgene.

Den anden tendens viser, at parametre er fastlagt i dialog mellem virksomhed og myndighed på baggrund af forslag fra myndigheden. Dette gælder typisk de mere miljøtunge virksomheder med egne kompetencer på miljøområdet.

3.2.2.5 Egenkontrol eller fysisk tilsyn

Virksomhederne har forholdt sig til, hvad de ville foretrække, hvis de kunne vælge mellem kontrol ved fysisk tilsyn eller udelukkende at fremsende information i form af egenkontrol til myndigheden. Med andre ord er virksomhederne blevet bedt om at vurdere i hvilket omfang, egenkontrollen delvist vil kunne erstatte det fysiske tilsyn.

Det overordnede billede, der har tegnet sig, er at hovedparten af de interviewede virksomheder ikke mener, at egenkontrol i form af indsendelse af data kan erstatte det fysiske miljøtilsyn på virksomheden. Det fysiske tilsyn henholdsvis egenkontrol i form af data tjener hvert deres formål.

Nogle virksomheder foretrækker en kombination af tilsynsbesøg og fremsendelse af egenkontrolldata til myndigheden. For en gruppe af virksomheder, hvor de mindre virksomheder er stærkest repræsenteret, er det tungtvejende, at den skriftlige dokumentation ønskes begrænset.

Nogle virksomheder foretrækker, at myndigheden udelukkende ved tilsynsbesøg får adgang til egenkontrolldata. For disse virksomheder har dialogen, den

personlige kontakt og det at den tilsynsførende får praktisk kendskab til virksomheden meget høj prioritet.

En mindre del af virksomhederne foretrækker, at der alene foregår kontrol gennem fremsendelse af data, og at virksomheden tager initiativ til fysisk tilsyn efter behov.

I relation hertil har en mindre virksomhed indenfor autobranschen kommenteret, at et tilsynsbesøg kan komme på tværs af arbejdsdagen, og at det ville være nemmere at passe en skriftlig besvarelse ind. Dialogen og vejledningen vejer her ikke så tungt ved tilsynet, at tilsyn prioriteres højere end skriftlig dataindsendelse.

Et par større miljøcertificerede virksomheder kommenterer med, at det fysiske tilsyn ikke bibringer virksomheder så meget værdi, da de alligevel har ekstern audit. En enkelt af disse virksomheder vil dog stadig gerne mødes med tilsynsmyndigheden for at bevare den gode dialog.

En enkelt virksomhed foretrækker indsendelse af data ud fra ønsket om at spare penge til tilsynet, der ikke vurderes at give værdi. Dette synspunkt begrundes med ønsket om at reducere virksomhedernes egenbetaling ved afvikling af tilsyn.

Det er interessant at afprøve hypotesen, om de virksomheder, der foretrækker tilsyn, også er de virksomheder, som lægger stor vægt på dialog i tilsynet. Der er lavet en korrelation mellem følgende spørgsmål i telefoninterviews: "Hvis I her kunne vælge mellem fysisk kontrol (tilsyn) eller, at I fremsender information til myndigheden (egenkontrol) – hvad ville I så vælge?", "Hvilke evner og egenskaber er vigtige for jer i forbindelse med tilsynet?" og "Hvilke egenskaber hos tilsynsførende gav værdi ved det seneste tilsyn? – hvad lagde I vægt på?".

Hypotesen kan delvis bekræftes, idet mere end halvdelen af de virksomheder, der foretrækker det fysiske tilsyn, vægter dialogen ved tilsynet højt. Som modstykke hertil er der et enkelt udsagn: "Dialog og vejledning vejer ikke så tungt ved tilsynet, at tilsyn prioriteres højere end skriftlig besvarelse".

Totalt set vurderes det, at dialogen er et væsentligt element i tilsynet, og at dette er medvirkende til, at virksomheder foretrækker fysisk tilsyn frem for udelukkende at levere data.

3.2.3 Input/udsagn fra andre kilder

Regeringen har på et tidspunkt igangsat et arbejde med at mindske de administrative byrder for dansk erhvervsliv. Dette arbejde er bl. a. afrapporteret i "Afrapportering fra Byrdejægerne, Fra byrde til service. Anonymiseret version, maj 2008". Heri er der bl. a. givet følgende udsagn:

"Jeg kan huske et tilfælde med noget affald og Odense kommune. Der skulle vi lave nogle mapper over, ja, jeg kan fandeme ikke huske, hvad det var. Jeg spurgte, hvad de skulle bruge dem til, og så sagde han at det vidste han ikke, men at nu blev de stillet hen på hylden. Se, det er idioti og det har kostet os nogle ressourcer. Det er helt hen i skoven. Sådan noget der, det er pjat."

Det er vist ikke nødvendigt med megen ekstra tolkning på ovenstående udsagn. Effekten af egenkontrollen i det her viste eksempel må siges at være ik-

ke-eksisterende og formentlig stærkt demotiverende for virksomhedens miljøarbejde.

Miljøministeriet har igennem interview og dialog med fem større virksomheder identificeret en række byrder i forbindelse med miljøreguleringen. Resultat af denne undersøgelse er beskrevet i "Byrdejægerne – gør det nemmere at passe på miljøet (marts 2010)". Af dette projekt fremgår følgende udsagn: ***"Der er aldrig nogen som spørger efter affaldsstamkortene. Vi har folk, der troligt laver dem, og der er aldrig nogen der interesserer sig for dem. Hvad vil myndighederne med dem?"***

3.2.4 Konkluderende sammendrag

Undersøgelsen tyder på, at egenkontrollata ikke anvendes specielt aktivt i virksomhedernes drift.

De virksomheder, der anvender kontroldata, bruger primært disse til overvågning og ikke til styring. Kun i få tilfælde kan virksomhederne anvende visse egenkontroldata som nøgletal i deres arbejde.

Virksomhederne oplever således ikke positive sidegevinster af egenkontrollen. I de situationer, hvor egenkontrollen er værdiskabende, har virksomhederne typisk selv været med til at vælge at styre på denne parameter.

Selvom egenkontrollen således ikke har den store betydning for de berørte virksomheders eget miljøarbejde, bliver der generelt udtrykt accept af, at egenkontrollen er relevant i forhold til myndighedernes overvågning af virksomheden, ligesom de giver udtryk for at egenkontrollen er formålstjenlig som dokumentation, hvis der bliver rejst tvivl om overholdelse af krav. Det fremhæves dog, at det er vigtigt, at egenkontrollen til stadighed fokuserer på det, der er væsentligt.

De fleste virksomheder har oplevet, at myndighederne under tilsynet har anvendt de data, som virksomheden er blevet pålagt at foretage registrering af.

I en afvejning mellem fysisk tilsyn og indsendelse af kontroldata vurderes det som hovedregel, at dialogen er et væsentligt element i tilsynet, og at dette er medvirkende til, at mange virksomheder foretrækker fysisk tilsyn frem for udelukkende at levere data. Billedet er dog ikke helt entydigt, da en mindre virksomhed indenfor f.eks. autobranschen har givet udtryk for, at et tilsynsbesøg kan komme på tværs af arbejdsdagen, og at det ville være nemmere at passe en skriftlig besvarelse ind. Dialogen og vejledningen vejer her ikke så tungt ved tilsynet, at tilsyn altid prioriteres højere end skriftlig dataindsendelse.

3.3 Samlet vurdering af tilsyn og tilsynspersoner

Under fokusområde 3 evalueres følgende forhold:

Virksomhedernes erfaringer med tilsynet, herunder en vurdering af tilsynsmyndighedens kompetencer og fremadrettede ønsker til kompetencer.

Under dette emne er der spurgt om virksomhedernes vurdering af det seneste tilsyn, hvordan virksomhederne oplevede tilsynsmyndighedens faglige indsigt, evnen til at tage beslutninger og hvilke evner og egenskaber hos den tilsynsførende, som skaber værdi for virksomheden.

3.3.1 Input/udsagn fra elektroniske spørgeskemaer

Spørgsmålet om virksomhedernes erfaringer med miljøtilsyn, er i spørgeskemaet blevet opdelt i to; dels hvor tilfredse virksomhederne er med selve tilsynet, herunder om det er de rigtige parametre tilsynet gennemgår, hyppigheden af tilsyn med mere, og dels hvor tilfredse virksomhederne er med den tilsynsførende, herunder dennes faglige viden, formidlingsevne og forståelse for virksomhedens situation.

Den overvejende del af virksomhederne nævner, at der var gensidig respekt omkring tilsynet, og at dialogen om deres miljøforhold var relevant. Tilsvarende giver mange virksomheder udtryk for, at tilsynet i rimeligt omfang hænger sammen med deres øvrige miljøarbejde. Omkring 1/3 af virksomhederne svarer, at miljøtilsynet gav dem ny information og viden, at de lærte noget, og at de fik en bedre kontakt til myndigheden. For få af virksomhederne betød tilsynet ændrede daglige rutiner.

3.3.1.1 Erfaring med miljøtilsyn

Deltagerne bliver i spørgeskemaet bedt om at prioritere de største styrker henholdsvis svagheder ved de nuværende miljøtilsyn ud af ialt 8 udsagn for henholdsvis styrker og svagheder.

De tre største styrker er, i prioriteret rækkefølge:

- At tilsynet skærper virksomhedens opmærksomhed på miljøforhold
- At tilsynet forebygger problemer
- At vejledningsaspektet ved tilsynet har stor værdi for virksomheden

Konklusionen af ovenstående er, at virksomhederne kan bruge miljøtilsynet i det daglige arbejde, idet de bliver opmærksomme på forhold, de ikke tidligere har været opmærksomme på. På samme måde betyder de rutinemæssige tilsyn, at virksomheden kan opdage problemer før det er for sent.

Ud fra de angivne udsagn om mulige svagheder, er de tre største svagheder i prioriteret rækkefølge:

- At tilsynet ikke giver merværdi for virksomheden
- At tilsynet giver masser af ekstraarbejde
- At tilsynet ikke fører til udvikling i virksomhedens miljøarbejde

Efter gennemførelsen af spørgeskemaundersøgelsen har det vist sig, at spørgeskemaet har tvunget respondenterne til at prioritere mellem en række udsagn om svagheder, som ikke er dækkende for de udsagn respondenterne i øvrigt er kommet med. En stor del (30%) har valgt at undlade at besvare spørgsmålet mens andre har valgt blandt de mulige udsagn. En del har som supplement tilføjet kommentarer om at dette ikke giver mening – f.eks. ”De nævnte udsagn passer ikke på min oplevelse af miljøtilsyn og jeg kan derfor ikke bedømme disse som værende svagheder. Derfor ikke udfyldt.”. Udsagnene om svage sider indgår derfor **ikke** som grundlag for de videre konklusioner.

3.3.1.2 Den tilsynsførendes kompetencer

Deltagerne i undersøgelsen viser generel tilfredshed med den tilsynsførende, som både beskrives som værende troværdig, og som en der har forståelse for virksomhedens situation og produktion. Ligeledes synes et overvejende flertal, at der var gensidig respekt omkring miljøtilsynet.

Deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen er blevet spurgt om, hvilke egenskaber ved et miljøtilsyn de ser som værende de vigtigste:

- At den tilsynsførende skal have en forståelse for – og indsigt i virksomhedens produktion
- At han/hun skal være god til at kommunikere hvilke områder, der skal tages fat om, og hvilke løsninger og muligheder der er for fremtidigt miljøarbejde.
- At den tilsynsførende har indsigt i de miljøforhold der gælder på den enkelte virksomhed.

3.3.1.3 Betydning af virksomhedens miljøstatus

Det er undersøgt, om virksomheder i miljøtilsynskategorien ”kategori 3” relativt set har svaret mindre positivt i forhold til deres erfaringer med miljøtilsyn end de øvrige virksomheder. Besvarelsesmateriale kan ikke eftervise dette. Kun to kommuner har oplyst hvilket niveau virksomhederne tilhører. Ingen virksomheder fra kategori 3 i disse to kommuner har bevaret spørgeskemaet.

Ligeledes er det interessant at undersøge, om virksomheder med ”kraftige håndhævelser” fra tilsynsmyndigheden svarer mindre positivt end de øvrige på spørgsmålene i spørgeskemaet. Der er generelt ikke belæg for påstanden, da også virksomheder, som har fået en indskærpelse, et påbud eller en politianmeldelse stort set giver samme vurdering som de virksomheder, som miljømyndigheden ikke har håndhævet over for.

Dog ses en forskel på nogle punkter. Eksempelvis ved udsagnet ”Tilsynet kom udelukkende for at kontrollere os”, hvor næsten alle virksomheder, som har fået kraftige håndhævelser, er enige i dette, mens det kun gælder for godt halvdelen af de øvrige virksomheder.

Evalueringen giver således ikke mulighed for at afgøre, om virksomheder med lav miljøstatus svarer mindre positivt på deres erfaringer med miljøtilsyn.

3.3.1.4 Fremadrettede ønsker

Der bliver ikke direkte i spørgeskemaerne spurgt til, hvilke ønsker virksomheden har til fremtidens miljøtilsyn. Ud fra de svar samt kommentarer der er givet i skemaerne, ses der dog en tendens til, at virksomhederne ønsker fremtidens miljøtilsyn ud over at være en kontrolinstans, også udvikler virksomhedens miljøarbejde, hvilket samtidig vil kunne føre til, at miljøtilsynet giver merværdi for virksomheden. Dette skal ske uden unødvendigt ekstraarbejde for virksomheden, og ved at den tilsynsførende har en stærk faglig profil, som er i stand til at se hvilke muligheder virksomheden har og samtidig, ligesom i dag, er god til at kommunikere og sætte sig ind i virksomhedens økonomiske og sociale situation.

3.3.2 Input/udsagn fra telefoninterviews

Der er overvejende stor tilfredshed med hele tilsynsforløbet. Det gælder både kontakten før tilsynet, selve tilsynet, afrunding af tilsynet og opfølgning på tilsynet. Ved afslutning af tilsynet er der en opsummering af, hvilke punkter der

kræver opfølgning. Rapporten modtages typisk 2 – 3 uger efter besøget, og den er i en god form, som virksomheden kan arbejde videre fra. Enkelte virksomheder giver udtryk for, at der er lang responstid fra myndigheden, eller at miljøtilsynet var værdiløst og betragtes som uafsluttet.

3.3.2.1 Erfaring med miljøtilsyn

Virksomheden vurderer i mange tilfælde tilsynene som givende for virksomheden. Det begrundes med, at der kommer en person udefra, og vurderer virksomhedens miljøforhold samt giver råd og vejledning om at få bragt forholdene i orden eller forbedret. Tilsynene skærper virksomhedens opmærksomhed på miljøforholdene, og det er vigtigt med den direkte kontakt, hvor den tilsynsførende ser de fysiske forhold og tilsynsfunktionen ikke kun sker på distancen.

Når virksomhederne vurderer styrkerne ved miljøtilsyn, har de bl.a. følgende kommentaer:

- "Tilsynet kan skubbe virksomheden til at forbedre sig og giver rygstød til at få nogle ting gennemført længere oppe i organisationen".
- "Vi gør hvad vi kan for at leve op til reglerne, men det er godt at blive kigget over skuldrene af en udefra".
- "Rart at se hinanden i øjnene og få en dialog omkring de fremadrettede tiltag".
- "Miljøtilsyn gør det synligt overfor medarbejdere og ledelse, at der er en kontrol".

Virksomheder nævner færre svagheder end styrker ved tilsynene. Som enkelt kommentarer fra virksomhederne kan nævnes:

- "Vi bruger tid på tilsynene uden at opnå merværdi".
- "Tiden er løbet fra tilsyn som kontrol. Tilsyn skal hellere udføres som ekstern audit".
- "Har den tilsynsførende ikke de nødvendige kompetencer, kan tilsyn være tidsspilde".
- "Myndighederne har for få ressourcer til at gennemføre tilsyn".

Tilsynene opleves således overvejende positive, men også med muligheder for og ønsker om forbedringer.

3.3.2.2 Den tilsynsførendes kompetence

Der er gennemgående tilfredshed med de tilsynsførendes kompetencer og tilsynsmetode. Virksomhederne oplever en god faglig indsigt og forståelse for virksomhedens forhold hos de tilsynsførende. Nogle opfatter tilsynsmyndigheden som en kvalificeret sparringspartner, mens andre ønsker mere sparring og vejledning fra myndighedens side. Der er variation i de tilsynsførendes faglige indsigt og kompetencer. Virksomheder med produktionssteder flere steder i landet har erfaret denne variation.

Nogle virksomheder viser forståelse for, at de tilsynsførende ikke har viden om og indsigt i alle forhold. Nogle nævner desuden, at det er vigtigt, at de tilsynsførende ikke foregiver at besidde en viden, de reelt ikke har.

En del virksomheder udtrykker tilfredshed med evnen til at tage beslutninger. Der er imidlertid variation i beslutningshastigheden, der afhænger af forholdets karakter. Enkelte virksomheder nævner således, at de tilsynsførende hurtigt kan tage beslutninger ved generelle forhold, mens de er mere tvivlende ved komplekse forhold.

Enkelte virksomheder oplever myndigheden, som meget svag og med begrænset vilje til at træffe beslutninger. Der er hos en enkelt virksomhed givet udtryk for fuldstændig mangel på evne og vilje til at tage beslutning.

3.3.2.3 Ønsker til den tilsynsførendes kompetencer

Virksomhederne har en veldefineret opfattelse af, hvilke kompetencer og egenskaber, der er vigtige for en tilsynsførende nu og i fremtiden.

Den gode tilsynsførende besidder ifølge virksomhederne disse kompetencer og egenskaber:

- Har solid faglig indsigt og erfaring med love og regler.
- Har indsigt i og forståelse for branchen og virksomhedens produktion uden nødvendigvis at have detaljeret kendskab til forholdene.
- Er åben og imødekommende.
- Evner god kommunikation og kan føre en saglig dialog.
- Er præcis i formuleringerne, så der ikke skabes uklarheder.
- Kan fungere som sparringspartner.
- Er velforberedt og har sat sig ind i virksomhedens situation.
- Er i stand til at skelne mellem betydningsfulde og uvæsentlige forhold og kan fokusere på det væsentlige.
- Kan argumentere for de stillede krav på en saglig og fornuftig vis.
- Har forståelse for at der kan være forhold i produktionen, der ikke altid kan matche love og krav optimalt.
- Har en realistisk indstilling til virksomhedens miljøpræstationen og det omgivende miljø.
- Kan give en hurtig tilbagemelding.

Flere virksomheder fremhæver, at de foretrækker en fast kontaktperson/tilsynsførende for at skabe sammenhæng og kvalitet i tilsynene.

Flere virksomheder er villige til at bruge ressourcer på at indføre de tilsynsførende i virksomhedens/branchens processer og opbygning. Det kan eksempelvis ske på en temadag eller lignende. Virksomhederne vil gerne yde denne indsats, da det skaber et godt fundament for tilsynene, at der er en fælles forståelse for virksomhedens samlede drift. Det fremmer den konstruktive dialog, og gør tilsynsprocessen mere smidig og udbytterig.

3.3.3 Input/udsagn fra andre kilder

Som tidligere nævnt har vi gennemgået tre kommuners brugertilfredshedsundersøgelse, hvor der bl.a. i "Brugertilfredshedsundersøgelsen i Ishøj og Vallensbæk Kommuner, maj 2009" er følgende udsagn om den tilsynsførende:

"Undersøgelsen viser desuden, at de fleste virksomheder er tilfredse med kommunikationen og de kommunale medarbejders faglige niveau. Virksomhederne oplever, at de har et godt samarbejde og en god dialog med den tilsynsførende."

"Endvidere mener 96 procent af virksomhederne, at kommunen bruger passende tid på at vejlede om virksomhedens muligheder for miljøforbedringer i forbindelse med det sidste miljøtilsyn, mens 4 procent mener, at kommunen bruger for lidt tid på det."

I Hjørring Kommunes "Analyse og konklusioner fra brugertilfredshedsundersøgelsen på virksomhedsområdet 2008" fremgår bl. a. følgende:

”Der har i alt været stillet 9 spørgsmål omhandlende selve tilsynet. Den overordnede tendens viser, at der generelt er stor tilfredshed med afviklingen af tilsynet.”

”Respondenterne er overvejende tilfredse med kontakten til sagsbehandleren (96 %). En lille del er dog utilfredse (4 %). Ligeledes mener langt størstedelen af respondenterne, at tilsynet har levet op til deres forventninger (92 %).”

”Der har i alt været tre udsagn som respondenterne skulle forholde sig til i forbindelse med selve tilsynet omhandlende sagsbehandlerens faglighed. Igen er der overvejende tilfredshed i alle tre kategorier. Det er dog værd at bemærke, at i udsagnet angående kendskabet til virksomheden, har 23 % ytret hverken/eller, 4 % ved ikke og 4 % helt uenig.”

”Der har i alt været to spørgsmål som retter sig direkte til sagsbehandlerens empati under tilsynet. Udover 4 %, som har svaret utilfreds, er respondenterne tilfredse med ”mennesket i sagsbehandleren”. ”

”To spørgsmål har rettet sig mod sagsbehandlerens kommunikation under tilsynet. Disse koncentrerer sig henholdsvis om formidlingen af information på tilsynet, samt om hvorvidt sagsbehandleren får lukket samtalen og opsummeret indholdet. Som ellers er svarene overvejende positive – henholdsvis 96 og 88 %. Ens sidebemærkning bør dog være, at 12 % har svaret hverken/eller i forbindelse med udsagnet om aftaler og påtaler. En nærliggende tolkning er her, at det skyldes, at der ikke har været påtaler og/eller aftaler på det pågældende tilsyn.”

I Odense Kommunes ”Brugertilfredsundersøgelse, Miljøtilsyn på virksomheder i 2008” fremgår bl. a.:

”Dialogen med den tilsynsførende opleves meget positivt blandt de adspurgte, idet kun en enkelt svarede at dialogen var mindre god. Ingen oplevede at dialogen var direkte dårlig, mens hele 64 % oplevede at den var meget god, og 98 % gav udtryk for at den var enten god eller meget god.”

”Oplevelsen af den tilsynsførendes viden om miljøregler følger samme positive tendens som dialogen med den tilsynsførende. En enkelt oplevede den tilsynsførendes viden om miljøregler som mindre god, men resten oplevede den som god (62 %) eller meget god (36 %). Ingen oplevede den som værende dårlig.”

”De fleste har ingen bemærkninger til det gennemførte tilsyn. Andre nævner, at tilsynet var positivt, seriøst, velforberedt eller velgennemført. En enkelt fremhæver, at dialogen altid foregår i en god omgangstone og, at der altid er noget, som de kan lære af. En anden bemærker dog, at den tilsynsførende burde vide mere om krav, der stilles, før der føres tilsyn. En anden giver udtryk for en oplevelse af, at bemærkningerne under tilsynet ikke stemte overens med tilsynsbrevet.”

”Den samlede oplevelse af miljøtilsynet falder positivt ud, idet 96 % svarer at oplevelsen var god (64 %) eller meget god (32 %). En virksomhed svarer, at den samlede oplevelse var mindre god, mens en anden fandt den direkte dårlig. Disse svar harmonerer fint med svarene på de øvrige spørgsmål, hvor hovedparten af de adspurgte giver udtryk for en positiv oplevelse af tilsynet, mens enkelte har haft en dårlig oplevelse.”

I Miljøministeriets ”Byrdejægerne – gør det nemmere at passe på miljøet (marts 2010)” er der følgende udsagn:

”Det er begrænsende at lave noget landsdækkende for vores kunder. Fordi vi er mødt med én affaldsbekendtgørelse, men på kommunalt niveau kan det tolkes på mange måder.”

”Nogle gange går man i for små sko og ser ikke på den store konsekvens for miljøet. Fx havde vi noget kalk, der støvede lidt ved havnen. Nu transporterer vi det i bil tværs gennem hele Danmark. Der kigger man ikke stort på det. Der er bare en person på et tilsyn, som tænker, ”det støver!”. Vi mister både omsætning og det giver ikke bedre miljø.”

”Vi havde et møde med dem [miljøcenteret], hvor vi prøvede at komme mere i dialog. Altså eye to eye, i stedet for det her brevkorrespondance og mailudveksling. På mødet prøvede vi at forklare dem, hvad vi gerne ville, men man kan jo ikke nå en hel miljøgodkendelse igennem, som skal gælde de næste ti år på en time. Vi lagde op til løbende dialog. Det lykkedes ikke, selv om vi har ønsket det op til flere gange.”

”De kender ikke foderstoffabrikker. De ved ikke, at der ligger lidt støv. Vi kan ikke se ud som på et sted, hvor støv ikke er en del af processen. De mangler kendskab til virksomheden. Vi jonglerer rundt med 1000 tons i døgnet. Det skal de tilsynsførende tage højde for. Vi kan ikke rende rundt og støvsuge hele døgnet. De må se det i en sammenhæng.”

”I sidder jo meget i kontorer i Miljøstyrelsen, og det ses på lovgivningen. Vi savner en mere gennemgribende forståelse i Miljøstyrelsen af, hvad der sker i en produktionsvirksomhed. Hvis der kunne inddrages en mere handelshøjskoleagtig tanke om regnskaber, ledelse osv. Bare en mere basal forståelse af en produktionsvirksomheds vilkår. Hvis man skal forstå nogle af de motiver, en virksomhed har, så må man forstå produktionsfolks kultur.”

”Der er aldrig nogen, som spørger til vores problemer og dagligdag ellers. Det her med at komme ud og røre ved noget affald. Se at det jo ikke er atomaffald vi sidder med. Det er jo dybt seriøse moderne virksomheder, som har affald som produktion. Nogen gange har vi indtryk af, at Miljøstyrelsen ikke ved, hvad vi laver. Det ville være en øjenåbner for mange at akomme ud og se, hvad det er.”

De udsagn fra andre datakilder, som vi har valgt at medtage her, deler sig i to klumper, hhv. brugertilfredshedsundersøgelser fra i alt tre kommuner og udsagn fra Miljøministeriets byrdejægerprojekt.

Udsagnene fra de kommunale brugertilfredshedsundersøgelser viser overordnet, at virksomhederne generelt har gode erfaringer med kommunernes miljøtilsyn, herunder også i forhold til tilsynsmyndighedernes kompetencer.

Miljøministeriets byrdejægerprojekt beskæftiger sig med de problemområder, som fem større virksomheder har udpeget som de vigtigste i deres hverdag i forbindelse med miljøreguleringen. De udsagn, der er kommet frem i dette projekt, favner derfor bredere end specifikt miljøtilsyn, ligesom fokus i projektet har været at identificere byrder frem for åbent at bidrage med erfaringer.

Udsagnene i byrdejægerprojektet stemmer dog på en række punkter godt overens med udsagn, som vi har fået både gennem telefoninterviewene og på de afholdte workshops, hvorfor vi har valgt at tage dem med her.

Generelt kan udsagnene fra Miljøministeriets byrdejægerprojekt tolkes på den måde, at der på en række punkter er indsatsområder at arbejde videre med.

3.3.4 Konkluderende sammendrag

De berørte virksomheder udtrykker som helhed tilfredshed med miljøtilsynene, som er præget af dialog og gensidig respekt.

De tre største styrker er, i prioriteret rækkefølge:

- At tilsynet skærper virksomhedens opmærksomhed på miljøforhold
- At tilsynet forebygger problemer
- At vejledningsaspektet ved tilsynet har stor værdi for virksomheden

Oplevelsen af miljøtilsynet er afhængig af virksomhedens størrelse og den miljøansvarliges faglige baggrund. For især mindre virksomheder, er det sammenfattende en oplevelse, at miljøtilsynet skærper deres opmærksomhed på miljøforhold, at tilsynet forebygger problemer og at vejledningsaspektet ved tilsynet har stor værdi for virksomheden.

For de større virksomheder med større miljømæssig faglig indsigt er det centrale i tilsynet muligheden for dialog – inklusive dialog om fremtiden og muligheden for igennem dialog at forebygge problemer, muligheden for at "blive kigget efter i sømmene" og få legitimeret miljøarbejdet internt (både opad og ud i organisationen) og eksternt.

Det er vigtigt for den positive oplevelse, at tilsynet afsluttes med en rapport, som virksomheden kan arbejde videre ud fra, og at denne rapport foreligger rimeligt hurtigt efter tilsynet.

Der bliver som hovedregel udtrykt tilfredshed med den tilsynsførendes faglige indsigt og forståelse for virksomhedens forhold. Der er dog stor variation i vurderingerne af dette.

Tilsvarende er der stor variation i oplevelsen af, hvorvidt den tilsynsførende har evne til at tage beslutninger og hastigheden herfor.

4 Identificering af udviklingspotentiale

Den andel del af projektet har afdækket hvilke ønsker, de berørte virksomheder har til miljøtilsynet i fremtiden. Den primære kilde har her været de tre workshops, som har været gennemført med deltagelse af virksomheder, som alle er omfattet af miljøtilsyn.

De deltagende virksomheder er blevet inviteret til at kigge fremad i tiden og forestille sig en ideel fremtidig situation, hvor det er lykkedes at gennemføre et styrket og mere effektivt miljøtilsyn. Det er således deltagernes helt idéelle ønsker til fremtidens tilsyn, der er beskrevet – uden at skele til hvorvidt disse ønsker umiddelbart er til at realisere.

På workshopkene er det effektive og velfungerende miljøtilsyn overordnet blevet beskrevet og karakteriseret, ligesom de handlinger og forandringer, som virksomhederne ønsker, er blevet beskrevet og karakteriseret.

De formulerede ønsker skal som tidligere nævnt læses i lyset af, at det typisk er mere ressourcestærke virksomheder, der har deltaget i de tre workshops.

4.1 Input fra workshops

I det følgende er virksomhedernes fremadrettede ønsker til miljøtilsynet beskrevet med udgangspunkt i de lister over prioriterede emner, som blev opstillet under de tre workshops.

4.1.1 Overordnede ønsker

Det deltagende virksomheder har et ønske om, at myndighederne har et velfungerende kvalitetsstyringssystem, som sikrer at tilsyn foregår ensartet på tværs af landet. Samtidigt sikres at tilsynene foretages af de rette personer med de rette egenskaber i forhold til den konkrete virksomhed.

Ressourcerne anvendt til tilsyn skal prioriteres – hos både myndigheder og virksomheder. Dette indebærer, at der er mindre behov for tilsyn på ISO 14001 certificerede og EMAS registrerede virksomheder. Dette hænger bl.a. sammen med at myndighederne stoler på certificeringerne. Ressourcebesparelsen hos myndighederne består i at de ikke længere kontrollerer forhold, som de certificerende organer har kontrolleret – og for virksomheden består besparelsen i at man ikke skal bruge ressourcer på at dokumentere samme forhold flere gange til både myndighed og de certificerende organer.

Tilsyn foregår efter en fælles (national) virksomhedsplan, så de ikke styres af tilfældig lokal fokus eller den enkeltes personlige kæpheste.

4.1.2 Tilsynets gennemførelse og udbytte for virksomheden

Virksomhederne ønsker, at der er længerevarende kontinuitet i de personer, som fører tilsyn således at det er muligt at opbygge meningsfulde relationer mellem virksomhed og myndighed.

4.1.2.1 Før tilsynet

For at sikre et "perfekt" tilsyn er der en række forhold, som skal være i orden *inden* tilsynet finder sted.

Lang tid inden tilsynet – allerede når myndighederne fastlægger krav til virksomheden – er det vigtigt at disse krav er formuleret på en måde, som gør det let at føre tilsyn med overholdelsen. På de gennemførte workshops blev dette formuleret som et ønske om, at "sagsbehandleren har formuleret vilkår, som er gode at føre tilsyn med", men i lyset af at et stort antal virksomheder får tilsyn på baggrund af generelle vilkår fastsat eksempelvis i en bekendtgørelse er det logisk at udbrede dette ønske til alle krav formuleret af myndighederne.

I tilknytning til foranstående blev der også udtrykt ønske om, at der er sammenfald mellem den, der har formuleret vilkårene og den, der fører tilsyn. Tilsynet bør således ikke foretages af en lejlighedsvis konsulent, som ikke har baggrunden for udformningen af vilkårene – og hvor der i øvrigt heller ikke sker en fastholdelse af erfaringerne fra tilsynet hos myndigheden.

Tilsynene er – på tværs af landet – forberedt bl.a. gennem udarbejdelse af et tilsynsskema, som er udarbejdet i samarbejde med en brancheorganisation for at sikre fokus på det væsentlige og for at undgå konkurrenceforvridning. Tilsvarende kan tilsynet målrettes ved at myndigheden i samarbejde med den konkrete virksomhed indkredser hvilke emner der er relevante at føre tilsyn med på den individuelle virksomhed og fastholde dette i et tilsynsskema.

I forbindelse med *varslingen* af tilsynet er det vigtigt, at myndigheden gør det let at finde det centrale i varslingsbrevet. Vær klar i kommunikationen af, hvad der er fokus på og hvad virksomheden bør forberede forud for tilsynet og hvilken tidsmæssige ramme, virksomheden skal afsætte til tilsynsbesøget. Her kan myndighederne lære af de certificerende organer. I varslingsbrevet er information om hvorledes formalia (hjemmel m.v.) bør være klart adskilt fra de mere fagligt prægede informationer – herunder information om fokus for tilsynet.

Bemærk, at ovenstående ikke er ment som modsætning til at alle virksomheder til enhver tid skal "kunne tåle et tilsyn". Det er alene et ønske om at kunne gennemføre det konkrete tilsyn så effektivt som muligt.

4.1.2.2 Under tilsynet

Det blev fra virksomhedsside fremført at det er vigtigt at tilsyn foregår som besøg og ikke som "papirtilsyn", da det fysiske tilsyn fremmer dialogen. Det er lettere at tale sammen end at skrive til hinanden.

Selve tilsynsbesøget foregår som "et skabt kontroltilsynsmøde" hvor myndigheden efterspørger – og efterprøver – dokumentation for miljøforholdene på virksomheden. Denne kontrol kan så suppleres med et mere dialogbaseret statusmøde, som eksempelvis kan anvendes til at myndigheden orienterer om nye regler og krav.

Nogle – men ikke alle – virksomheder ønsker et årligt statusmøde, hvor myndigheden orientere om nye regler og krav. Hvorvidt dette er et ønske afhænger af den faglige baggrund og de tilgængelige ressourcer hos de ansvarlige i de enkelte virksomheder.

Uanset de forskellige holdinger til ønsket om at myndigheden orienterer om nye regler og krav er det fælles ønske, at myndigheden når det er relevant er **i stand til at formidle kravene og kan omsætte disse krav til praksis**, dvs gøre kravene operationelle i forhold til den konkrete situation.

Tilsynet **finder sted ude på virksomheden – ikke ved skrivebordet**. Dette giver den tilsynsførende en mere nuanceret oplevelse og giver et bedre kendskab til de faktiske forhold på den konkrete virksomhed. Det er vigtigt, at den tilsynsførende ser produktionen, fordi det er den miljøkravene (incl. specifikke vilkår) handler om.

Set fra virksomhedens side giver tilsyn ude i produktionen yderligere den fordel, at det giver medarbejderne en fornemmelse af, at der er fokus fra myndighederne, ligesom det giver mulighed for at medarbejderne kan gøre rede for praksis under tilsynet.

I forhold til omgivelserne – eksempelvis naboer – øger det endvidere troværdigheden af tilsynet, at det har fundet sted ude på virksomheden.

Tilsynet **bygger videre på iagttagelser fra foregående tilsyn** således at der er kontinuitet i relationen mellem virksomheden og myndigheden. Blandt andet på basis af nyttiggørelsen af myndighedens iagttagelser fra tidligere kan **tilsynet være godt forberedt – eksempelvis med tjeklister** – for at sikre at besøget holder fokus på det, som er vigtigt set med myndighedens øjne.

Hvis virksomheden har miljøledelse, tager myndigheden under tilsynet aktivt udgangspunkt i dette system. Konkret blev det fremhævet at data fra miljøledelsessystemet bør blive anvendt aktivt af myndigheden.

4.1.2.3 Dialog under tilsynet

Under alle workshops blev ønsket om dialog mellem virksomhed og myndighed nævnt adskillige gange – med forskellige vinkler.

I den helt korte version er ønsket, at myndigheden er åben for dialog.

Uddybende kommer det frem, at dialogen skal sætte myndighederne i stand til at træffe de korrekte beslutninger. Det betyder, at de skal være i stand til at spørge ind på en måde, som tvinger virksomhederne til at give svar som er bredere end ”ja” eller ”nej” og give ”rigtige” (i betydningen indholds bærende) oplysninger.

Det kommer også frem, at ønsket om dialog hænger sammen med behovet for at omsætte regler til den konkrete situation.

Det blev fremhævet, at dialogen er vigtig for at få afklaret forhold på stedet frem for i en efterfølgende korrespondance.

Det er et ønske, at man gennem dialogen har mulighed for stille spørgsmål til myndigheden om eksempelvis konsekvenserne af påtænkte ændringer – incl.

afklaring af, hvilke godkendelser og myndighedsbehandlinger, der kan blive nødvendige.

4.1.2.4 Afslutning af tilsynet

Når tilsynet er slut er det vigtigt, at myndigheden inden virksomheden forlades giver en foreløbig konklusion. Denne konklusion må gerne rumme en graduering af de iagttagelser, som er gjort. Dette sigter ikke alene til hvorvidt myndigheden efterfølgende vil komme med eventuelle håndhævelser men også om eventuelle bemærkninger til forholdene i øvrigt.

På denne måde har virksomheden ved afslutningen af tilsynet et troværdigt indtryk af, "hvordan det gik", ligesom virksomhederne får det af de certificerende organer ved afslutningen af audits.

Konkret er det ønsket, at de tilsynsførende ved afslutningen af tilsynet præsenterer ikke bare de forhold, som idag skal håndhæves:

- væsentlige **afvigelser** i forhold til vilkår i en eventuel miljøgodkendelse eller andre miljøkrav, som er fokus i tilsynet
- væsentlige **forhold, som ikke opfylder andre krav** – eksempelvis at det er iagttaget at noget er etableret uden tilladelse

men også:

- væsentlige **forhold til overvejelse** – uden at dette fremstår som krav. Formuleringen heraf skal være tilpasset virksomheden - eksempelvis være grundigere forklaret, hvis modtageren ikke har særlige forkundskaber på miljøområdet

Det er acceptabelt, at tilsynet ved afslutningen af et tilsyn efterlader enkelte punkter åbne for senere vurdering. Det er blot vigtigt, at dette gøres udtrykkeligt. Bortset fra disse – udtrykkelige – undtagelser, er det vigtigt at tilsynet ikke afsluttes med uafklarede forhold.

Den nævnte graduering af bemærkninger kan eksempelvis være på en skala, hvor følgende indgår som punkter:

- vilkårsoverskridelser / ikke opfyldte krav (som igen kan gradueres i eventuelle håndhævelser)
- forhold, som er "på kant" med krav, og som myndigheden derfor fremadrettet vil holde øje med
- formidlig af erfaringer / påpejning af at noget kan gøres bedre eller anderledes – uden at myndigheden dog angiver en løsning.

4.1.2.5 Efter tilsynet

Grundlæggende kan det siges, at det er vigtigt, at der er overensstemmelse mellem det, der bliver udtrykt ved tilsynsbesøget og det, der efterfølgende bliver udtrykt i tilsynsrapporten.

Det er vigtigt, at virksomheden får en rimelig hurtig reaktion på tilsynet. Konkret blev en skriftlig tilbagemelding indenfor 14 dage nævnt som eksempel på en rimelig frist. Generelt blev det påpeget, at der bør være overensstemmelse mellem de frister myndighederne sætter overfor virksomhederne – og de frister myndighederne selv kan overholde.

Tilsynet ender ud i en tilsynsrapport, som umiddelbart kan anvendes af virksomheden i forhold til relevante afdelinger (som eventuelt skal handle på baggrund af rapporten) ligesom rapporten kan anvendes umiddelbart i forhold til certificerende organer.

Afgørelser i tilsynsrapporten skal være begrundede – og herved opfylde forvaltningslovens bestemmelser.

Endelig er det vigtigt, at tilsynsrapporten respekterer at referater er offentlige – hvilket kan have betydning i forhold til både indhold og sprogbrug.

4.1.3 Egenkontrol

I fremtidens miljøtilsyn ønsker de deltagende virksomheder, at myndigheden har et klart billede af, hvordan den vil anvende data fra virksomheders egenkontrol – og myndigheden anvender rent faktisk de indsamlede data.

Det betyder, at krav om egenkontrol skal have et formål, som også er åbenbart for virksomheden. Kravet skal have proportionalitet, hvilket indebærer at der skal være et fornuftigt forhold mellem den indsats virksomheden skal foretage og den miljømæssige effekt, som egenkontrollen belyser.

Krav om egenkontrol skal løbende evalueres. Det kan eksempelvis være relevant i højere grad at udnytte den nuværende hjemmel i Miljøbeskyttelsesloven (§ 72 stk 3) til at revurdere frekvensen for krævede målinger, således at disse kan foretages sjældnere hvis krav altid overholdes – og omvendt kræves hyppigere hvis der er problemer med at overholde krav.

For at øge effektiviteten i myndighedens håndtering af egenkontrollodata indrettes disse elektronisk i en fast skabelon. Dette er – jvf nedenstående – ikke på bekostning af den personlige opfølgning fra myndighedens side.

Når egenkontrollodata afleveres til myndigheden skal de modtages af en kompetent person – gerne den samme som har tilsyn med virksomheden. Dette vil sikre helhed i sagsbehandlingen. Den kompetente modtager af egenkontrollodata giver feedback til virksomheden og demonstrerer herved at de afleverede data har været efterspurgt.

Idéelt set skal egenkontrol data kunne anvendes aktivt af virksomheden selv i dens eget miljøarbejde.

4.1.4 Egenskaber og adfærd hos tilsynsperson

Virksomhederne har generelt et ønske om, at tilsynspersonen vælges, så vedkommende passer til virksomheden. Det kræver forskellige profiler for en tilsynsførende på et autoværkssted og en avanceret kemisk industri.

Myndighedens kvalitetsstyringssystem sikrer, at det er tilsynspersoner med rette (kvalifikations)profil og adfærd, som forestår det enkelte tilsyn.

4.1.4.1 Faglige kvalifikationer

Det er ønsket, at de tilsynsførende er fagligt dygtige indenfor følgende emner (ikke prioriteret rækkefølge):

- de konkrete miljøforhold, som er relevante hos de enkelte virksomheder, dvs kan forstå en støjrapport, hvis støj er i fokus og kan gennemskue

en OML-beregning, når de får en præsentation – og er herigennem også i stand til at skelne ”stort” fra ”småt”

- generel teknisk forståelse, som sætter vedkommende i stand til at gennemskue relevante tekniske problemstillinger på virksomheden (uden dog at have egentlig specialviden indenfor disse)
- forståelse af virksomheders forretningsmæssige klima, det vil sige en forståelse af at de berørte virksomheder skal fungere på markedsvilkår,
- love og regler for pågældende type virksomhed og tolkning af disse også med henblik på at sikre ensartet tolkning på tværs af regionale og nationale grænser (f.eks. vedr BREF) og har også overblik over regler, som er på vej
- tilstødende lovgivning (overblik) eksempelvis arbejdsmiljø og veterinærlovgivning
- ”tilsynets psykologi”, dvs. forståelse for personlige relationer gennem tilsynet

Det blev nævnt, at det kunne være relevant at indføre en egentlig certificering af de tilsynsførende for at sikre et kvalificeret niveau.

Med henblik på at sikre tilstrækkeligt højt fagligt niveau blev der flere gange givet udtryk for ønske om, at de enkelte tilsynsførende kan trække på specialister, som trækkes ind ved særlige behov. Dette kan dog potentielt konflikte med ønsket om kontinuitet i sagsbehandlingen.

4.1.4.2 Metodiske evner

De tilsynsførende skal kunne ”audit teknik” – blandt andet fordi det sætter dem i stand til at udnytte virksomhedens (miljø)ledelsessystem. Men også fordi audit teknik helt generelt vil give tilsynsførende en god metode i forhold til

- spørgeteknik,
- at gå efter objektive vidnesbyrd og
- at kunne rapportere præcist.

4.1.4.3 Personlige egenskaber

Den tilsynsførende kan ”møde” virksomheden, hvor den er, hvilket indebærer respekt og forståelse for

- at medarbejderne på virksomheden er optaget af **konkret** problemløsning
- at der typisk foregår klar **målstyring** i virksomheden

og evne til

- at betragte virksomheden som myndighedens kunde – i betydningen at vedkommende skal **forstå** virksomhedens **behov**, hvis kommunikationen skal blive en succes.

Den tilsynsførende er servicemindet, let at kommunikere med og let have tillid til, hvilket blandt andet betyder at vedkommende er fri af dogmer.

Den tilsynsførende kan generelt træffe selvstændige beslutninger i nu'et og træffe afgørelser, som nyder opbakning fra vedkommendes bagland. Ligeledes skal den tilsynsførende turde træffe afgørelse på subjektivt grundlag eksempelvis afvise uberettiget lugtklage på baggrund af egen vurdering af lav lugtemission og ikke kræve unødige lugtmålinger.

”Tilsynsførende tør skælde os ud, hvis det er relevant”. Det giver virksomheden mulighed for at forklare sig og for at få afklaret eventuelle misforståelser.

Tilsynsførende er opmærksom på krav og regler, som ikke er hensigtsmæssige og tager selv initiativ til at formidle sådanne forhold videre til eksempelvis Miljøstyrelsen.

4.1.4.4 Fokus på det væsentlige

Den tilsynsførende har i forbindelse med tilsynet fokus på det væsentlige og **kun** det. Som udgangspunkt har den tilsynsførende forberedt sig forud for besøget og har således gjort sig klart hvilke forhold, som er centrale for netop denne type virksomhed. Hvis der under tilsynet identificeres forhold, som er på kant med regler kan disse påpeges – men den tilsynsførende udviser **konduite** og fraviger stive regler eller hjælper eksempelvis med en dispensation i stedet for at gøre småting til et problem.

4.1.4.5 Kendskab til den konkrete virksomhed

Den tilsynsførende har indsigt i fortiden (tidligere indgåede aftaler mellem virksomheden og myndigheden), forstår den nuværende situation på virksomheden og har sigte på virksomhedens videre udvikling. I forhold til det fremtidige forholder tilsynspersonen sig aktivt forhold til at afdække forventninger til udviklingen.

4.1.4.6 Oplæring og erfaringer

Myndighederne skal være i stand til at tiltrække – og fastholde – erfarne personer til tilsyn. Den tilsynsførende har således idéelt set mindst tre års erfaring fra ansættelse i virksomheder, der er omfattet af miljøtilsyn. Gennem denne erfaring har vedkommende opnået forståelse for de økonomiske aspekter i virksomheder i en markedsøkonomi samt en forståelse for det driftsmæssige forhold at ”produktionen **skal** køre”.

Inden den tilsynsførende skal stå på egne ben overfor virksomheder, er vedkommende sidemandsoplært / har været fæl i en periode sammen med en erfarer kollega.

4.1.4.7 Hvis mere end én myndighedsperson deltager i tilsynet

Hvis et tilsyn foretages af to eller flere personer skal begge (alle) spille en aktiv rolle og supplere hinanden meningsfuldt. I modsat fald skal virksomheden alene betale for tilsyn foretaget af én person.

4.1.5 Hvor tæt er nutiden på ”det perfekte”

På to workshops blev deltagerne afslutningsvist spurgt, hvordan de vurderede de nuværende miljøtilsyn i forhold til det idealbillede, som de gennem workshoppen havde stillet op.

Konkret gik spørgsmålet på at vurdere det nuværende miljøtilsyn på en skala fra 1 til 10, hvor 1 betød ”slemt - ingen af de beskrevne ønsker er opfyldt”, og 10 betød ”perfekt – alle ønsker er opfyldt”.

Svarene havde deres tyngde i intervallet 3-4 dog med stor spredning, således at nogle eksempelvis svarede, at oplevelsen var en normalfordeling mellem 2 og 9 med et gennemsnit på mellem 3 og 5.

Overordnet set udtrykker udsagn i både spørgeskemaet og telefoninterviewene en større grad af tilfredshed end ovenstående, hvor de deltagende virksomhe-

der på de to workshops svarer med et gennemsnit på 3-5 på en skala fra 1-10. Dette tolker vi som værende et udtryk for den afstand, der kan være mellem niveauet "nice to have" og "need to have". Umiddelbart forinden spørgsmålet er stillet, har de samme virksomheder i fællesskab beskrevet og karakteriseret en ønsket ideal situation for det effektive og velfungerende miljøtilsyn, herunder beskrevet de handlinger og forandringer, som virksomhederne ønsker.

Når virksomhederne på de fremadrettede workshops svarer relativt negativt, tolker vi dette som et udtryk for, at i forhold til den beskrevne ønskede fremtidige ideal-situation, er der givet udsagn om udviklingspotentiale.

Den relativt store afstand til det ønskede idé er imidlertid ikke det samme som en tilsvarende stor utilfredshed med den nuværende situation. Dette underbygges af eksempelvis et af udsagnene fra telefoninterviewene, hvor nogle virksomheder viser forståelse for, at de tilsynsførende ikke har viden om og indsigt i alle forhold. Dette afføder ikke stor utilfredshed med den tilsynsførendes kompetencer ved det nuværende miljøtilsyn, mens der i forhold til en ønsket fremtidig situation vurderes at være et udviklingspotentiale.

4.2 Input fra andre kilder

I november 2009 har Miljøministeriet og DI afholdt en visionskonference "Vækst som løftestang for miljøregulering", hvor de første spadestik blev taget til et partnerskab mellem myndigheder og erhvervsliv for at få miljø og vækst til at gå hånd i hånd. Visionskonferencen havde fire spor, hvoraf det ene handlede om miljøregulering og miljøadministration. Fokus var her på, hvordan dialog mellem virksomheder og miljømyndigheder kan være med til at styrke miljøvaretagelsen og samtidig gøre miljøadministrationen effektiv og sikre en god behandling af virksomheden. Deltagerne på konferencen kom fra kommuner, virksomheder, offentlige myndigheder, organisationer og Folkeetinget. Fra visionskonferencen er der kommet en række spændende input til fremadrettede aktiviteter for at styrke myndighedernes miljøregulering og miljøtilsyn.

I regeringens "Afrapportering fra Byrdejægerne, Fra byrde til service. Anonymiseret version, maj 2008" er der ligeledes givet nogle udsagn i relation til udviklingspotentialer. Dette byrdejægerprojekt beskæftiger sig med andre forhold end specifikt miljøtilsynet, idet fokus i dette projekt har været bredere med sigte på at mindske administrative byrder for dansk erhvervsliv. De udsagn, der er kommet frem i dette byrdejægerprojekt, er derfor af mere generel karakter. Udsagnene i dette projekt stemmer dog på en række punkter godt overens med udsagn, som vi har fået både gennem telefoninterviews og på de afholdte workshops, hvorfor vi har valgt at tage dem med her.

Dette gør sig tilsvarende gældende i Miljøministeriets "Byrdejægerne – gør det nemmere at passe på miljøet (marts 2010)", hvor der gennem interview og dialog med fem større virksomheder er identificeret en række byrder i forbindelse med miljøreguleringen.

Hovedtrækkene for de fremadrettede tanker omkring miljøtilsyn og egenkontrol fra de tre datakilder er sammenfattet nedenfor.

4.2.1.1 Dialog, vejledning og sparring

Myndighedsrollen bliver i højere grad drevet af dialog, vejledning og sparring, hvor der stadig er kontrol og håndhævelse. Tilsynet er udviklet til et dialogtil-

syn til fordel for både miljøet og virksomhederne, og der er sparring mellem tilsynspartner og virksomhed.

4.2.1.2 Rammer og målstyring

Reguleringen af virksomhederne går fra procesregulering til målbaseret regulering, hvor virksomhederne styres gennem mål og rammer, der har erstattet detaljerede vilkår.

Indberetning til tilsynsmyndigheden er overgået fra kontrol til miljøselvangivelse, der evt. er stillet op mod råderummet. Tilsvarende som det gælder for økonomisk selvangivelse, stiger detaljegrad og krav til ekstern revision med stigende volumen/omsætning i virksomheden. Ved rammestyring forventes det, at der frigøres ressourcer til dialog, hvor det væsentlige er i fokus.

4.2.1.3 Myndigheden

Tilsynsmyndigheden agerer hurtig og er mere robust overfor udvikling og innovation. Myndighederne tilpasser deres arbejde over for virksomhederne med individuel hjælp og behandling, hvor de stillede krav samtidig holdes inden for lovgivningen.

Samtidig udpeger det offentlige en person, der er ansvarlig over for virksomheden, en key-account manager, som det er kendt i erhvervslivet. En person, der møder virksomheden med denne holdning "hvad kan vi gøre for dig, for at det her kan fungere optimalt". Myndigheden fokuserer på de væsentlige miljøspørgsmål for både miljø og virksomhed samtidig med, at myndigheden er helhedsorienteret.

4.2.1.4 Tilsynsførende

Eftersom myndighederne får en ny rolle i fremtiden som kvalificeret sparingspartner, skal miljømedarbejderne hos myndighederne udvikles/efteruddannes til øget dialog og proceshjælp samt målorientering. Der skal desuden være autorisationsordning for miljøtilsynsmedarbejdere gennem uddannelse og eksamen. Den tilsynsførende har desuden kendskab til og kan inddrage nye løsninger i tilsynet.

4.2.1.5 Frivillighed og straf

Der er lagt mere vægt på frivillighed og egenkontrol med krav om dokumentation.

Lovgivningen anerkender virksomhedernes gode intention – men skal samtidig fange "brodne kar". Det skal være en helhedsbetragtning, med mindre fokus på små fejl. Tillid, kombineret med hård straf og opfølgning efter et antal chancer. Der bruges tid og energi på de virksomheder, som fortsat skal rette op i forhold til miljølovgivningen. De virksomheder, som ligger over lovgivningens krav, får minimale tilsyn.

De udsagn, der stammer fra Visionskonferencen, november 2009, og de to byrdejægerprojekter (hhv. regeringens, 2008 og Miljøministeriets, 2010) stemmer i stor grad overens med de udsagn, der er kommet på de tre afholdte workshops.

De centrale emner er også her dialogbaseret tilsyn, sparring og vejledning, fokus på det væsentlige og mere fokus på udvikling men stadigvæk kontrol. Endvidere lægges der vægt på, at miljøtilsynet gennemføres ud fra ens retningslinier, således at der ikke handles ud fra forskellige tolkninger og lokal fokus. De tilsynsførende medarbejdere skal endvidere besidde de rette kompetencer.

4.3 Konkluderende sammendrag

Helt overordnet ønsker virksomhederne sig, at miljøtilsyn foregår ensartet på tværs af geografi og konkrete personer.

Tilsynet skal være præget af væsentlighed. Det gælder både i forhold til indholdet og i forhold til hvilke virksomheder, myndighederne anvender ressourcer på. Virksomheder, der er miljøcertificerede har mindre behov for tilsyn. Det giver ressourcebesparelse hos både virksomhed og myndighed, og myndigheden kan prioritere deres ressourcer på de væsentlige virksomheder.

Tilsynets væsentlighed i forhold til indhold øges ved, at der er udformet branchespecifik checkliste, og ved at vilkår i miljøgodkendelsen er udformet således, at godkendelsen umiddelbart kan anvendes til at føre tilsyn ud fra.

Tilsynet skal ligeledes være præget af kontinuitet, og det skal både være i forhold til indhold og til den tilsynsførende. Tilsynet bygger videre på iagttagelser og dialog fra foregående tilsyn, og kontakten mellem virksomhed og myndighed sker gennem den samme myndighedsperson.

Tilsynet skal være fysisk, for at den tilsynsførende får praktisk kendskab til virksomheden, og for at der skabes rum for dialog mellem myndighed og virksomhed. Ved dialogen kan problemstillinger umiddelbart diskuteres og afklares, og en længerevarende skriftlig sagsbehandling undgås.

Tilsynet afsluttes med en opsummering, således at virksomheden umiddelbart ved, hvordan tilsynet er gået. Myndigheden kan her vælge udtrykkeligt at lade enkeltstående spørgsmål stå åbne til senere afklaring. Der er overensstemmelse mellem opsummeringen og tilsynsrapporten.

Egenkontrollen skal være relevant for myndighed og virksomhed, og omfang og indhold skal løbende evalueres. Egenkontrollen indberettes elektronisk, og myndigheden dokumenterer over for virksomheden, at de forholder sig til de modtagne data.

Den tilsynsførendes evner og kompetencer skal udvikles og styrkes. Vedkommende har en bred faglig indsigt både miljømæssigt og i relation til miljølovgivning og beslægtet lovgivning. Vedkommende har også en bred forståelse for tekniske og forretningsmæssige forhold af relevans for den pågældende virksomhed, ligesom vedkommende har en forståelse for "tilsynets psykologi". Den tilsynsførende skal kunne "audit teknik" bl.a. fordi det sikrer en effektiv spørgeteknik, evne til at gå efter objektivt vidnesbyrd samt til at rapportere præcist.

Tilsynspersonen skal være valgt, så vedkommende passer til den konkrete virksomhed. Såfremt mere end én person fra myndigheden deltager i tilsynet har disse en klar rolledeling, hvor alle spiller en aktiv rolle.

5 Konklusion

5.1 Konklusioner vedrørende nuværende miljøtilsyn

Helt overordnet giver både projektets respondenter og udsagn i supplerende datamateriale udtryk for positiv indstilling overfor miljøtilsyn, som de foregår i dag. Der er dog en del virksomheder (omkring 20 % af de kontaktede virksomheder), der ikke har ønsket at deltage i evalueringen, hvorfor projektets resultater skal tages med et vist forbehold og ikke nødvendigvis giver et entydigt billede.

Oplevelsen af miljøtilsynet er afhængig af virksomhedens størrelse og den miljøansvarliges faglige baggrund. For især mindre virksomheder, er det sammenfattende en oplevelse, at miljøtilsynet skærper deres opmærksomhed på miljøforhold, at tilsynet forebygger problemer, og at vejledningsaspektet ved tilsynet har stor værdi for virksomheden.

For de større virksomheder med større miljømæssig faglig indsigt og egentlig miljøorganisation er det centrale i tilsynet muligheden for dialog – inklusiv dialog om fremtiden og muligheden for igennem dialog at forebygge problemer, muligheden for at ”blive kigget efter i sømmene” og få legitimeret miljøarbejdet internt både opad og ud i egen organisation og eksternt.

Virksomhederne opfatter ikke tilsynet som hovedårsagen til at udføre arbejde på miljøområdet. Derimod er det en udbredt holdning, at virksomheden skal overholde lovkrav. Effekten af tilsynet tilskrives, at virksomhederne under tilsynet bliver mere opmærksom på konkrete miljøforhold.

Det er et gennemgående træk at egenkontrol i den nuværende form ikke anvendes specielt aktivt i virksomhedens drift. De indsamlede data anvendes således ikke som styringsparameter men betragtes primært som input til myndighedernes kontrolarbejde.

Der bliver som hovedregel udtrykt tilfredshed med den tilsynsførendes faglige indsigt og forståelse for virksomhedens forhold. Der er dog stor variation i vurderingerne af dette. Tilsvarende er der stor variation i oplevelsen af, hvorvidt den tilsynsførende har evne til at tage beslutninger og hastigheden herfor.

5.1.1 Faktorer med størst indflydelse på virksomhedernes miljøindsats

De elementer af tilsynsprocessen, som har størst indflydelse på virksomhedernes konkrete miljøindsats er:

- Dialog og sparring under tilsynet
- Den fysiske gennemgang af virksomheden under tilsynet
- Rapporten fra tilsynet, som rummer anvisninger på konkrete tiltag, som skal sættes i værk for at opnå overholdelse af gældende krav

Endelig er der en klar tendens til, at tilsynet som sådan er med til at fastholde mange virksomheders langsigtede fokus på miljøarbejdet.

Der er imidlertid en forskel på, hvad store og små virksomheder lægger vægt på – især i forhold til indhold af den dialog, der foregår under tilsynet.

Mindre virksomheder uden særlige kompetencer på miljøområdet lægger vægt på dialogens karakter af vejledning. Dette skal ikke nødvendigvis tolkes som konkret rådgivning om, hvordan miljøtiltag skal gennemføres men mere i retning af ”sådan er reglerne”, ”her bør du gøre noget ...”, ”her skal du gøre noget ...” og ”sådan kommer du videre i din afklaring ...”

Det viser sig også, at bevidstheden, om at der kommer tilsyn, har en større indflydelse på miljøindsatsen i de små virksomheder sammenlignet med større virksomheder.

Større virksomheder, hvoraf nogle har egentlige kompetencer på miljøområdet, lægger vægt på, at dialogen rummer en (kritisk) vurdering af virksomhedens miljøindsats foretaget af en kompetent besøgende. Nogle betragter tilsynet som en ekstra audit, som derved giver virksomheden mulighed for at anvende informationen i den løbende tilretning af indsatsen.

Billedligt kan de større virksomheders ønsker til dialogen illustreres af udsagn i stil med: ”sådan vil vi tolke reglerne ...” og ”vi vil vurdere at jeres planer vil kræve denne form for dokumentation eller godkendelse”.

På denne måde bidrager dialogen under tilsynet til at lægge rammer for det fremtidige miljøarbejde på virksomheden.

5.1.2 Faktorer som tilfører mest værdi til virksomhederne

For de **større** virksomheder med større miljømæssig faglig indsigt ligger værdien af tilsynet som tidligere nævnt i, at de gennem dialog kan forebygge problemer, får mulighed for at ”blive kigget efter i sømmene” og får legitimeret miljøarbejdet internt (både opad og ud i organisationen) og eksternt.

For **mindre** virksomheder ligger værdien af tilsynet i højere grad i at blive holdt opdateret vedrørende de miljøkrav, de skal overholde og – gennem at blive set efter – blive opmærksom på, hvor de bør gøre en (yderligere) indsats for at overholde miljøkravene.

Fælles gælder det, at tilsynet således giver tryghed i virksomheden i forhold til ubehagelige overraskelser på miljøområdet. Virksomhederne har gennem tilsynet mulighed for at blive bekræftet i, at deres adfærd svarer til det niveau myndighederne kan kræve – eller at få rettet ind til dette niveau – og herved forebygge problemer, som kan opstå som følge af at nå for langt væk fra den krævede tilstand. Hvis der ikke sker den løbende tilretning af niveauet, er der for stor fare for, at der kan ske skade på virksomhedens drift eller image, når det ikke-ønskede forhold endelig bliver klarlagt.

Endelig tillægges det en vis værdi, at alle virksomheder i en branche stilles over for sammenlignelige krav, som også bliver håndhævet ens for alle. Dette forhold har begrænset indflydelse på den enkelte virksomhed, men har værdi i form af at skabe ensartede konkurrencevilkår.

5.1.3 Faktorer som har størst værdi for miljøet

Miljøtilsynet får værdi for miljøet, når det fører til helt konkrete forbedringer af miljøtilstanden i virksomheder – sammenlignet med, hvis der ikke havde fundet noget tilsyn sted.

Det har derfor størst værdi for miljøet, når tilsynsmyndigheden opdager virksomheder, som ikke er på det krævede niveau og gennem relevante håndhævelser sikrer, at virksomheden komme på det krævede niveau.

Som tidligere nævnt er der en klar tendens til, at tilsynet som sådan er med til at fasholde mange virksomheders langsigtede fokus på miljøarbejdet, således at de til stadighed som minimum overholder gældende miljøkrav.

Der er derimod hverken ud fra projektets egne respondenter eller de supplerende datakilder grundlag for en forventning om, at tilsynet bidrager til at forbedre miljøniveauet på virksomhederne ud over det krævede. Dette udelukker ikke, at visse myndigheder i visse situationer spiller en aktiv rolle i forhold til at hjælpe virksomheder til en indsats ud over lovkrav, men betyder alene at nærværende projekt ikke har kunne dokumentere en sådan rolle.

5.1.4 Svage sider ved miljøtilsynet

De foranstående afsnit konkluderer på hvor styrkerne i tilsynsprocessen ligger i forhold til at skabe resultater og oplevet værdi.

Der er reelt ikke fremkommet mange udsagn i undersøgelsen, som peger på meget direkte svagheder ved tilsynet. Den følgende listning af svage sider er derfor udarbejdet på grundlag af de få kritiske udsagn, som er fremkommet.

I de relativt få kritiske udsagn, som er fremkommet, fremstår det overordnet som en svaghed, at virksomhederne ikke altid oplever at have fået værdi ud af tilsynet. De mest konkrete forhold, som nævnes af respondenterne er, at tilsynet har taget for meget tid i forhold til værdien, og at de tilsynsførende ikke har de nødvendige kompetencer eller har den nødvendige indsigt i det historiske forløb hos den enkelte virksomhed.

Det virker demotiverende for virksomheden, hvis der ofres for megen opmærksomhed på uvæsentlige detaljer under tilsynet, ligesom det er demotiverende at foretage en ofte tidskrævende egenkontrol, som ikke opleves anvendt til noget af værdi.

5.2 Udviklingspotentialer for et styrket, mere effektivt miljøtilsyn

Projektet peger på, at udviklingspotentialerne for et mere styrket og miljøeffektivt miljøtilsyn ligger indenfor disse områder:

- Øget fokus på virksomhedens væsentligste miljøforhold
- Identificere hvilke virksomheder myndigheden anvender ressourcer på
- Kontinuitet i tilsynets indhold for den enkelte virksomhed
- Kontinuitet i den personlige kontakt hos myndigheden
- Fokus på det fysiske tilsyn og dialogen i tilsynet
- Relevans af egenkontrol for myndighed og virksomhed
- Udvikling af den tilsynsførendes egenskaber og kompetencer

Som uddybende eksempler på ovennævnte kan nævnes forslaget, om at der udformes branchespecifik checkliste for at øge fokus på virksomhedens væsentligste miljøforhold og i forhold til udvikling af den tilsynsførendes kompetencer, at den tilsynsførende mestrer auditteknikker.

5.3 Idékatalog

Der er afslutningsvist i projektføreløbet holdt en workshop med følgegruppen, hvor vi med afsæt i resultat af evalueringen har diskuteret fremadrettede tiltag i forlængelse af projektet. På workshoppen blev genereret ideer og diskuteret hvilke tiltag, der umiddelbart kan sættes i værk og tiltag, som kræver nærmere undersøgelse eller forberedelse. Idéerne til tiltag er ikke prioriterede eller nærmere bearbejdede, og skal alene betragtes som et idékatalog.

5.3.1 Potentielle tiltag der ikke vil kræve forberedelse

På workshoppen nåede følgegruppen frem til nedennævnte initiativer, der umiddelbart kan sættes i værk.

Kommuner og miljøcentre kan indføre en **frivillig evaluering** i forbindelse med afslutning af det enkelte tilsyn – dette kan være en mundtlig evaluering i umiddelbar forlængelse af tilsynsbesøget, alternativt en skriftlig evaluering i forbindelse med modtagelse af tilsynsbrevet. Herved får den enkelte virksomhed mulighed for at give sin mening til kende i umiddelbar forlængelse af miljøtilsynet, ligesom myndigheden får mulighed for hurtigt at agere på forhold, der konstateres u hensigtsmæssige.

Et andet initiativ, der umiddelbart kan iværksættes, er udarbejdelse af et værktøj, der på let og overskuelig måde kan formidle de ønsker til ændringer, som virksomhederne har givet udtryk for i nærværende projekt. Værktøjet kan udarbejdes som en slags **"pixi"-bog og kan tjene som inspirationskatalog** for de tilsynsførende hos myndighederne.

Der kan tages initiativ til afholdelse af **temamøder for beslægtede virksomheder** hos myndighederne eller i netværk, evt. med inddragelse af respektive brancheorganisationer. Disse temamøder kan tjene indtil flere formål, herunder formidling af nye krav og forventede konsekvenser for de pågældende virksomheder, generel gensidig information og ajourføring, formidling af viden om ny teknologi m.m.

Miljøstyrelsen kan blive bedre til at kommunikere **kommende** krav til kommunerne med henblik på bedre formidling til virksomhederne. Over for myndighederne kan Miljøstyrelsen endvidere formidle det budskab, at der ikke er modstrid mellem dialog og håndhævelse. Dette for at initiere den gode dialog ved miljøtilsynet, som efterspørger af rigtig mange virksomheder og for at sikre, at dette ikke sker på bekostning af håndhævelser af konstaterede overskridelser eller manglende efterlevelse af vilkår.

Tilsvarende den mulighed, der eksisterer allerede i dag på Miljøstyrelsens hjemmeside, hvor det er muligt at melde en miljøregel, kan **Miljøstyrelsen etablere et sted på sin hjemmeside, hvor uens behandling kan registreres**. Dette initiativ er i god overensstemmelse med, når virksomhederne efterspørger, at der sikres ensartet tilsyn (og behandling i øvrigt) på tværs af geografi, når forskelle ikke er begrundet i lokale forhold. Initiativet kan være med til at belyse, hvad den

uens behandling består i og afklare mulig indsats for at sikre ensartet miljøtilsyn.

5.3.2 Potentielle tiltag der vil kræve forberedelse

Udover ideer til tiltag, der umiddelbart kan sættes i værk, kom der på workshopen tilsvarende forslag til initiativer i forlængelse af projektet, som kræver en nærmere undersøgelse eller forberedelse for at kunne iværksættes. I det følgende er der beskrevet forslag til initiativer, som følger af de ønsker, som er mest efterspurgt af de virksomheder, der har deltaget i evalueringen.

Der blev stillet forslag om, at det lovmæssigt bør gøres mere smidigt at revidere vilkår med henblik på at gøre vilkårene mere relevante og opdaterede i forhold til virksomhedens aktuelle aktiviteter. Et andet forslag er, at godkendelsesbekendtgørelsen skal ændres med henblik på, at give hjemmel til miljøgodkendelser der i højere grad formuleres på en måde, så de helt konkrete vilkår kan fastsættes som led i den løbende dialog med virksomhederne via miljøtilsyn.

Lidt i samme tråd blev det foreslået, at der bør ske målrettet formidling af anbefalinger om at ansvarliggøre virksomhederne mere i forhold til egenkontrol, der på sigt snarere skal bevæge sig i retning af egenstyring. Dette punkt indgår delvis allerede i et igangværende arbejde, som Miljøstyrelsen har omkring udarbejdelse af en vejledning i egenkontrol.

Der kan igangsættes initiativer til at sikre, at myndighedskrævede data (i form af egenkontrol/-styring) kan indgå i ledelsessystemer, ligesom det fremadrettet skal undersøges nærmere, hvorvidt og hvordan miljøtilsynet mere konsekvent kan udnytte de ledelsessystemer, som virksomhederne allerede har.

Systematikken i miljøtilsynet bør styrkes, så den i højere grad afspejler de ønsker, som er formuleret i afsnit 4.1.2. Dette indebærer blandt andet en grundig forberedelse af tilsynene med checklister, bevidsthed om væsentlige fokusområder og tydelige opsummeringer ved afslutningen af det enkelte tilsyn.

Med henblik på at sikre overensstemmelse mellem tilsynsarbejdet og godkendelsesarbejdet blev det foreslået, at miljømyndighederne organisatorisk skulle arbejde på at sikre størst mulig sammenhæng mellem disse aktiviteter – eksempelvis gennem at den tilsynsførende også har deltaget i udarbejdelsen af miljøgodkendelsen.

Endelig blev der stillet forslag om, at der bør udvikles og udbydes kurser, der håndterer andre relevante emner, end de emner, der traditionelt er fokus på ved kurser i miljøtilsyn, såsom faglighed, forvaltningsret, jura m.m.. De nye kurser bør have fokus på de lidt mere "bløde dele" af miljøtilsynet, herunder hvad ligger der i myndighedsrollen, håndtering af oplevet konflikt (eksempelvis håndhævelse) m.m. Et sådant bredere tilsynskursus kan også inkludere undervisning i auditteknik, som efterspørges af en række virksomheder, herunder systematikken, spørgeteknik m.m ved audit. I relation til udvikling og udbud af disse miljøtilsynskurser blev endvidere foreslået, at medarbejdere fra de regulerede virksomheder også skulle have mulighed for at deltage, således at tilsynsførende og virksomheder har en fælles forståelse af tilsynene – og således at der også opstår en øget udveksling af erfaringer mellem de to parter.

For at sikre at det er de rette personer, der gennemfører miljøtilsyn, blev det foreslået, at myndighederne skal have et bredere katalog over de nødvendige

kompetencer, som den tilsynsførende skal være i besiddelse af. Myndighederne skal endvidere overveje, hvordan det skal gøres attraktivt at føre miljøtilsyn, og hvordan tilsynsførende i højere grad kan positioneres som værende meget kompetente med bred viden og erfaring.

Ovenstående input er ideer og forslag til tiltag, som Miljøstyrelsen kan arbejde videre med i udviklingen af et styrket og mere effektivt miljøtilsyn.

Bilag A

Elektronisk spørgeskema

Nu har du mulighed for at få indflydelse på, hvordan miljøtilsynet skal udvikle sig.

Grontmij Carl Bro foretager en evaluering af virksomheders erfaringer med miljøtilsyn. Evalueringen gennemføres for Miljøstyrelsen i samarbejde med DI.

Evalueringen skal give Miljøstyrelsen en bedre forståelse af danske virksomheders opfattelse af miljøtilsynet. Evalueringen skal endvidere bruges til at belyse i hvilken retning, miljøtilsynet skal udvikle sig i.

Det er helt afgørende, at du giver din mening til kende, for at evalueringens resultater og anbefalinger kan ramme rigtigt.

Besvarelserne vil være anonyme, og resultaterne blive samlet i en rapport til Miljøstyrelsen.

Du kan få adgang til skemaet ved at klikke på følgende link:

<http://www.surveymonkey.com/s/KF9NDXR>

Det tager 15-20 minutter at udfylde spørgeskemaet, afhængigt af hvor ofte du benytter muligheden for at kommentere på udvalgte emner.

Spørgeskemaet skal besvares af vedkommende, der var med til det seneste miljøtilsyn.

Svarfristen er **15. april 2010**. Hver 10. rettidige besvarelse får tilsendt **3 flasker god vin**.

På forhånd tak for hjælpen.

Har du spørgsmål eller kommentarer, er du velkommen til at kontakte:

Uffe Sønderhousen, Grontmij Carl Bro tlf.: 2723 4461

Lene Christensen, Grontmij Carl Bro tlf.: 2723 9877

Evaluering af miljøtilsynet

1. Indledning

Velkommen til dette spørgeskema, som udgør en central del af den evaluering, som Grontmij Carl Bro i samarbejde med DI gennemfører for Miljøstyrelsen.

Evalueringen skal give Miljøstyrelsen en bedre forståelse af danske virksomheders opfattelse af miljøtilsynet. Evalueringen skal endvidere bruges til at belyse i hvilken retning, miljøtilsynet skal udvikle sig i.

Det er vigtigt for os at få mange svar. Vi trækker derfor lod om 3 flasker god vin til hver 10. rettidige besvarelse.

I vores rapport til Miljøstyrelsen vil alle svar fremstå anonymt. Når vi nedenfor spørger til navn m.m. er det således alene til brug for vores interne fortrolige håndtering af jeres svar, herunder også for at have mulighed for at kunne sende dig 3 flasker vin, hvis du er én af de heldige vindere.

Det er vigtigt, at spørgeskemaet besvares af dig, der var med til det seneste miljøtilsyn.

Når du udfylder spørgeskemaet beder vi dig tage udgangspunkt i dine erfaringer med dette seneste miljøtilsyn.

Har du spørgsmål eller kommentarer, er du velkommen til at kontakte:

Uffe Sønderhousen, Grontmij Carl Bro tlf.: 2723 4461

Lene Christensen, Grontmij Carl Bro tlf.: 2723 9877

På forhånd tak for hjælpen.

*** 1. I det følgende vil vi bede dig give os grundlæggende informationer om dig og virksomheden. Disse informationer er alene til vores interne brug og vil IKKE blive givet videre.**

De med *mærkede spørgsmål skal besvares.

*Dit navn	____
*Firma	____
*Adresse	____
*By	____
*Postnummer	____
*E-mail Adresse:	____
*Telefonnummer:	____

Evaluering af miljøtilsynet

2. Information om det seneste miljøtilsyn

I det følgende vil vi bede dig give information om det seneste miljøtilsyn, hvor I havde besøg af jeres miljømyndighed.

Miljømyndigheden er enten kommunen eller et statsligt miljøcenter.

1. Hvilken dato fandt det seneste miljøtilsyn sted?

Indsæt dato for DD / MM / YYYY
det seneste
tilsyn, som er
afsluttet med en
rapport
(tilsynsbrev) fra
myndigheden.
(DD = dato; MM
= måned; YYYY
= årstal)

2. Var der en klar begrundelse for tilsynet?

- Ja
 Nej
 Ved ikke

3. Hvis "ja" ovenfor:

Hvilken begrundelse gav myndigheden for at ville føre tilsyn? (angiv gerne flere svar)

- "Det var tid" (De skal komme med et bestemt interval)
 De ønskede at fokusere på et bestemt emne
 Der var tale om opfølgning på en tidligere kontakt
 De ville kontrollere jeres driftsjournal eller andre data i jeres egenkontrol
 Myndigheder havde modtaget en klage
 Tilsynet indgik i myndighedens arbejde med en ny godkendelse eller revurdering af en godkendelse
 Andet (anfør begrundelse nedenfor)

Andet:

Evaluering af miljøtilsynet

4. Kom I selv med emner, I ønskede behandlet, da I havde besøg af myndigheden?

- Ja
 Nej
 Ved ikke

Eventuel kommentar

Evaluering af miljøtilsynet

3. Jeres forberedelse af miljøtilsynet

Nedenfor vil vi bede dig beskrive jeres eventuelle forberedelser forud for miljøtilsynet.

1. Hvilken forberedelse gennemførte I forud for tilsynet? (markér gerne flere svar, hvis det er relevant)

- Ingen - der var tale om et uanmeldt miljøtilsyn
- Ingen
- Vi samlede relevant dokumentation til brug for miljøtilsynet
- Vi instruerede medarbejdere i korrekte rutiner
- Vi ryddede op eller foretog andre konkrete ændringer
- Andet (beskriv venligst nedenfor)

Beskriv evt. yderligere her:

Evaluering af miljøtilsynet

4. Resultat af miljøtilsynet

Nedenfor vil vi bede dig beskrive resultatet af det gennemførte miljøtilsyn.

1. Hvad var resultatet af det gennemførte miljøtilsyn? (markér gerne flere svar, hvis det er relevant)

- En rapport uden anmærkninger
- En henstilling (eller flere)
- En indskærpelse (eller flere)
- Et påbud (eller flere)
- En politianmeldelse (eller flere)
- Andet (beskriv venligst nedenfor)

Forklaring på "andet"

Evaluering af miljøtilsynet

5. Tilsynsmyndighed

1. Hvem er jeres tilsynsmyndighed?

Vælg jeres
tilsynsmyndighed

Tilsynsmyndighed

Evaluering af miljøtilsynet

6. Din vurdering af miljøtilsynets indflydelse på jeres ADFÆRD.

Nedenfor vil vi bede dig vurdere miljøtilsynets indflydelse på jeres ADFÆRD på miljøområdet.

Når du svarer, skal du tage udgangspunkt i det seneste miljøtilsyn.

1. I hvilket omfang har de nedenstående dele af miljøtilsynet indflydelse på jeres ADFÆRD?

	Stor indflydelse	Nogen indflydelse	Ingen indflydelse	Ved ikke / ikke relevant
Varslingen af tilsynet	☐	☐	☐	☐
Den fysiske gennemgang af virksomheden	☐	☐	☐	☐
Kontrol af driftsjournal, handlingsplaner og egenkontrollodata	☐	☐	☐	☐
Dialog og vejledning under tilsynet	☐	☐	☐	☐
Myndighedens rapport eller brev med afgørelse efter tilsynet	☐	☐	☐	☐

Eventuel kommentar til ovenstående.

Evaluering af miljøtilsynet

7. Din vurdering af miljøtilsynets indflydelse på jeres HOLDNINGER.

Nedenfor vil vi bede dig vurdere miljøtilsynets indflydelse på heres HOLDNINGER til miljøindsatsen (altså hvad I gerne vil gøre men ikke nødvendigvis gør i dag).

Når du svarer, skal du tage udgangspunkt i det seneste miljøtilsyn.

1. I hvilket omfang har det indflydelse på jeres HOLDNINGER, at myndigheden fører tilsyn på jeres virksomhed?

- Stor indflydelse Nogen indflydelse Ingen indflydelse Ved ikke / ikke relevant

Eventuel kommentar til ovenstående.

Evaluering af miljøtilsynet

8. Vurdering af miljøtilsynets resultat

I det følgende vil vi bede dig vurdere resultatet af miljøtilsynet.

1. Hvordan vurderer du resultatet af miljøtilsynet?

Ved "resultatet" mener vi den afgørelse, som I har modtaget i en rapport eller et tilsynsbrev. Afgørelsen rummer eventuelle påbud, indskærper eller lignende.

Meget rimelig Rimelig Lidt urimelig Meget urimelig Ved ikke

Eventuel kommentar

2. Hvordan vurderer du rimeligheden af eventuelle tidsfrister, som blev givet i myndighedens afgørelse?

Meget rimelig Rimelig Lidt urimelig Meget urimelig Ved ikke

Eventuel kommentar

Evaluering af miljøtilsynet

9. Din virksomheds miljøarbejde

I det følgende har vi nogle spørgsmål, som handler om miljøarbejdet på din virksomhed.

1. Hvilke forhold har indflydelse på jeres konkrete miljøarbejde?

	Stor indflydelse	Nogen indflydelse	Lille indflydelse	Ingen indflydelse	Ved ikke / ikke relevant
Muligheden for effektiviseringsgevinster	☐	☐	☐	☐	☐
Overholdelse af lovkraft	☐	☐	☐	☐	☐
Kunde krav	☐	☐	☐	☐	☐
Krav i forbindelse med miljøcertificeringer	☐	☐	☐	☐	☐
Miljøtilsynets vejledning og sparring	☐	☐	☐	☐	☐
Anden dialog med myndighederne - f.eks. i netværk	☐	☐	☐	☐	☐
Bevidstheden om at der kommer miljøtilsyn (kontrol)	☐	☐	☐	☐	☐
Dialog med andre virksomheder eller brancheforeninger	☐	☐	☐	☐	☐
Forslag eller initiativer fra medarbejderne	☐	☐	☐	☐	☐
Andet	☐	☐	☐	☐	☐

Er der andre forhold som har indflydelse på jeres miljøarbejde som ikke er afspejlet ovenfor? (beskriv venligst)

2. Hvilke af følgende forhold gælder for jer?

	Ja	Nej	Ved ikke
Medlem af et frivilligt miljønetværk	☐	☐	☐
Har miljøledelse	☐	☐	☐
Er ISO 14001 certificeret	☐	☐	☐
Er EMAS registreret	☐	☐	☐

Evaluering af miljøtilsynet

10. Virksomhedernes driftsjournaler, egenkontrol m.m.

De følgende spørgsmål drejer sig om de registreringer, der indgår i jeres miljøarbejde.

Det kan f.eks. være en driftsjournal, anden egenkontrol eller grønt regnskab.

1. Hvilke informationer blev anvendt ved det seneste miljøtilsyn?

	Ja	Nej	Ved ikke
Tilsynsmyndighedens data	☐	☐	☐
Virksomhedens driftsjournal eller egenkontrolldata	☐	☐	☐
Virksomhedens grønne regnskab	☐	☐	☐
Andet	☐	☐	☐

Eventuelle kommentarer

2. Hvis der er brugt information, som IKKE er bestemt af myndighederne, vil vi bede dig indikere hvilke andre nedenfor.

	Ja	Nej	Ved ikke
Virksomhedens egne registreringer	☐	☐	☐
Data i forbindelse med eget miljøstyringsystem	☐	☐	☐
Data i forbindelse med certificeret miljøstyringsystem	☐	☐	☐
Andet	☐	☐	☐

Eventuelle kommentarer

Evaluering af miljøtilsynet

3. Hvem har bestemt hvilke data I løbende registrerer? (Driftsjournal, anden egenkontrol m.v.)

	Ja	Nej	Ved ikke
Udvalgt af tilsynsmyndigheden	☐	☐	☐
Udvalgt af os	☐	☐	☐
Udvalgt i dialog mellem os og tilsynsmyndigheden	☐	☐	☐
Andet	☐	☐	☐

Hvis du svare 'andet' i spørgsmålet ovenfor vil vi bede dig uddybe her.

4. I hvilket omfang anvender I selv de forskellige registreringer i jeres eget miljøarbejde?

	I høj grad	I nogen grad	Registrerer, men anvender ikke	Ved ikke / ikke relevant
De registreringer, I er pålagt af myndighederne	☐	☐	☐	☐
De registreringer, I selv foretager frivilligt	☐	☐	☐	☐
Registreringer, som indgår i et eventuelt miljøledelsessystem	☐	☐	☐	☐

Evaluering af miljøtilsynet

11. Erfaringer med tilsynet

De følgende spørgsmål vil koncentrere sig om jeres erfaringer med tilsynet.

1. Vi vil bede dig vurdere følgende udsagn i relation til det sidste miljøtilsyn.

	Meget enig	Lidt enig	Hverken enig eller uenig	Lidt uenig	Meget uenig	Ved ikke
Den tilsynsansvarlige havde god forståelse for min virksomheds situation	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Den tilsynsførende havde god forståelse for min produktion	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Den tilsynsførende og jeg 'talte samme sprog'	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dialog om vores forhold var relevant for os	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Den tilsynsførende var troværdig	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Der var gensidig respekt omkring tilsynet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tilsynet kom udelukkende for at kontrollere os	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg forstod hvad tilsynet ville have fra mig	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tilsynet havde de rette faglige kompetencer i forhold til min virksomhed	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kommunikationen mellem virksomheden og tilsynet var god	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg fik adgang til anden relevant information i forbindelse med tilsynet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vi ville ikke arbejde så meget med miljø, hvis vi aldrig fik tilsyn	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tilsynet er ikke vigtigt for vores miljøarbejde	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tilsynet var god til at kontrollere vores rutiner	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tilsynet har betydet, at vi er blevet mere opmærksomme på konkrete miljøforhold	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tilsynsprocessen har	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Evaluering af miljøtilsynet

ikke givet værdi for
vores virksomhed

2. Hvilke af følgende egenskaber ved miljøtilsynet er vigtige for dig?

	Meget vigtigt	Vigtigt	Mindre vigtigt	Ikke vigtigt	Ikke relevant
Forståelse af jeres produktion	☐	☐	☐	☐	☐
Indsigt i jeres miljøforhold	☐	☐	☐	☐	☐
Overblik over love og regler	☐	☐	☐	☐	☐
Kan kommunikere med jer	☐	☐	☐	☐	☐
Skaber tillid hos jer	☐	☐	☐	☐	☐
Er troværdig overfor jer	☐	☐	☐	☐	☐
Viser jer respekt	☐	☐	☐	☐	☐
Andet	☐	☐	☐	☐	☐

Har du tilføjelser, beder vi dig uddybe her.

Evaluering af miljøtilsynet

12. Styrker ved tilsynet

Det følgende spørgsmål handler om jeres vurdering af styrker ved tilsynet.

1. Hvad ser du som de fem største STYRKER ved det nuværende miljøtilsyn?

Vælg kun fem udsagn og marker dem i rækkefølge efter vigtighed for dig.

	1. prioritet	2. prioritet	3. prioritet	4. prioritet	5. prioritet
Tilsynet hjælper med vores ressourceoptimering	☐	☐	☐	☐	☐
Tilsynet skærper vores opmærksomhed på miljøforhold	☐	☐	☐	☐	☐
Tilsynet giver mere ansvarlige holdninger til miljøarbejdet	☐	☐	☐	☐	☐
Tilsynet giver en mere ansvarlig miljøadfærd i virksomheden	☐	☐	☐	☐	☐
Brugerbetaling gør, at jeg har mere fokus på miljøarbejdet, så myndigheden skal bruge mindst mulig tid	☐	☐	☐	☐	☐
Vejledningsaspektet af tilsynet har stor værdi for os	☐	☐	☐	☐	☐
Tilsynet kan bidrage med erfaringsudveksling	☐	☐	☐	☐	☐
Tilsynet forebygger problemer	☐	☐	☐	☐	☐
Tilsynet skaber personlige relationer til myndighederne	☐	☐	☐	☐	☐

Evaluering af miljøtilsynet

13. Svagheder ved tilsynet

Det følgende spørgsmål handler om jeres vurdering af svagheder ved tilsynet.

1. Hvad ser du som de fem største SVAGHEDER ved det nuværende miljøtilsyn?

Vælg kun fem udsagn og marker dem i rækkefølge efter vigtighed for dig.

	1. prioritet	2. prioritet	3. prioritet	4. prioritet	5. prioritet
Tilsynet reducerer vores ansvarlighed overfor miljøarbejdet	☐	☐	☐	☐	☐
Tilsynet føreR ikke til udvikling i vores miljøarbejde	☐	☐	☐	☐	☐
Brugerbetalingen fjerner min lyst til tilsynet	☐	☐	☐	☐	☐
Tilsynet tager for meget tid	☐	☐	☐	☐	☐
Tilsynet giver masser af ekstraarbejde	☐	☐	☐	☐	☐
Tilsynet giver ingen merværdi for vores virksomhed	☐	☐	☐	☐	☐
Tilsynet hænger ikke sammen med mit øvrige miljøarbejde	☐	☐	☐	☐	☐
Tilsynet forebygger ikke væsentlige miljøproblemer	☐	☐	☐	☐	☐

Evaluering af miljøtilsynet

14. Oplysninger om jeres virksomhed

Til sidst vil vi bede om en række oplysninger, som fortæller os noget om jeres virksomhed.

1. Hvilken branche tilhører I?

2. Hvad er jeres branchekode?

3. Er virksomheden godkendelsespligtig?

(Pligt til miljøgodkendelse i henhold til Lov om Miljøbeskyttelse, kapitel 5)

- Ja
 Nej
 Ved ikke

4. Hvis virksomheden er godkendelsespligtig noteres listepunktet nedenfor (hvis du kender det).

5. I skemaet har vi stillet en række spørgsmål til det seneste miljøtilsyn, I har modtaget.

Angiv antal medarbejdere på den adresse som modtog tilsynet:

6. Vi har også brug for lidt information om dig, som udfylder dette spørgeskema på vegne af virksomheden.

Hvad er din formelle
titel?

Hvad er dine primære
ansvarsområder?

7. Hvad er din uddannelsesbaggrund?

Vælg dit højeste uddannelsesniveau Uddannelse

Evaluering af miljøtilsynet

15. Afslutning

Du er nu igennem vores spørgeskema. Tak for hjælpen.

Inden du afslutter helt, vil vi invitere dig til at være med til at påvirke fremtidens miljøtilsyn. Se spørgsmålet nedenfor.

Du har nu mulighed for at gå tilbage i din besvarelse (tryk på 'Foregående' knappen) eller sende din besvarelse direkte til os (tryk på 'AFSLUT' knappen) på næste side.

Uffe Sønderhausen og Lene Christensen
Grøntmij Carl Bro A/S

1. Som led i projektet for Miljøstyrelsen skal vi også beskrive virksomheders ønsker til fremtidens miljøtilsyn.

I den forbindelse vil vi senere på foråret gennemføre en række workshops, hvor repræsentanter for forskellige virksomheder får mulighed for at fortælle om deres ønsker.

Disse workshops vil blive gennemført rundt om i landet, så man sjældent skal køre over 50 km. for at komme til en workshop.

Vil du eventuelt være interesseret i at deltage i en sådan workshop?

Hvis der er stor interesse, kan vi desværre ikke love, at der bliver plads til alle.

Ja, jeg er muligvis interesseret i at deltage i en workshop for at påvirke, hvordan fremtidens miljøtilsyn skal foregå.

JA

Bilag B: **Spørgeguide til telefoninterviews**

Evalueringsspørgsmål	Underspørgsmål	Spørgsmål	Noter
Introduktion		Kort præsentation af evalueringen, dens formål og kunden (Miljøministeriet). Interviewet tager udgangspunkt i det seneste miljøtilsyn på virksomheden. Vi har fået oplysninger om jeres virksomhed fra jeres miljøtilsynsmyndighed. Forventet tidsforbrug ved interview ca. ½ time.	Præcisér, at vi rapporterer <u>anonymt</u> , og at hverken kommunen, miljøcenteret eller andre får at vide, hvem vi har interviewet.
	Filter	Få bekræftet: • At der har været miljøtilsyn • Dato for miljøtilsyn • Vedkommende har deltaget i det seneste miljøtilsyn	
	Virksomhedsinfo	Husk at få oplyst følgende: • Branche • Antal medarbejdere • Funktion/uddannelse for interviewede	
Virksomhedernes vurdering af hvorvidt tilsynet har indflydelse på deres miljøindsats og i givet fald hvilke parametre i tilsynet, der har indflydelse på miljøindsatsen.	1. Hvilke parametre i miljøtilsynet har indflydelse på virksomhedens a) <u>holdning</u> til miljøarbejdet? b) faktiske miljø<u>adfærd</u>?	a) Hvilken rolle spiller tilsynet i forhold til jeres miljøarbejde? b) I hvilket omfang henvender I jer selv til jeres tilsynsmyndighed?	

Evalueringsspørgsmål	Underspørgsmål	Spørgsmål	Noter
		c) I hvilken grad kommer I selv med forslag til emner til behandling under tilsynet? d) Hvorfra har I kendskab til hvilke regler, I er omfattet af? e) Hvad betyder det for jeres adfærd, at der bliver ført tilsyn med alle? (Spørg uddybende om der er forskel på adfærd og holdning) f) Hvad fik I ud af, at der var tilsyn? g) Hvad ville I gøre anderledes, hvis der ikke var tilsyn? h) Hvis du hører, at der er fokus på jeres branche i en periode, hvad gør du så anderledes? i) Hvis myndigheden varsler at ville fokusere på et bestemt forhold ved tilsynet, hvad gør I så?	
	2. Hvilke andre faktorer (Eks. kundekrav, effektiviseringsgevinster m.m.) har indflydelse på virksomhedens a) <u>holdning</u> til miljøarbejdet? b) faktiske miljø<u>adfærd</u>?	a) Hvilke forhold har indflydelse på jeres miljøarbejde? (Spørg primært til adfærd og uddybende, hvorvidt der er forskel på adfærd og holdning)	

Evalueringsspørgsmål	Underspørgsmål	Spørgsmål	Noter
	3. Hvilken adfærd har virksomheden og hvordan har den udviklet sig over tid?	a) Hvilke aktiviteter indgår i jeres miljøarbejde? (for at belyse konkret adfærd – inkl. afdække evt. miljøledelse m.m.) b) Gør I noget anderledes på grund af miljøtilsynet? – og i givet fald hvad?	
Virksomhedernes vurdering af egenkontrol, herunder effekten for virksomhedernes eget miljøarbejde, valg af kontrolparametre, og fremadrettet om egenkontrollen delvist kan erstatte det fysiske tilsyn.	1. I hvilket omfang baserede tilsynet sig på a) data fra virksomhedens egenkontrol (driftsjournaler eller pligtig kontrol i henhold til vilkår i miljøgodkendelsen)? b) andre ikke myndighedsbestemte datakilder?	a) Hvilke data udgjorde grundlaget for tilsynet? - tilsynsmyndighedens data? - virksomhedens egenkontrolldata (Driftsjournaler eller eks. jf. vilkår i miljøgodkendelse)? - andre ikke myndighedsbestemte data? b) Hvis der er brugt andre ikke myndighedsbestemte data spørges ind til deres oprindelse (miljøstyringssystem (certificeret/ikke certificeret))? c) Hvordan er egenkontrolparametre udvalgt? d) I hvilket omfang har I været involveret i udvælgelse af egenkontrolldata?	
	2. I hvilket omfang anvendes virksomhedens egenkontrolldata aktivt i virksomhedens miljøarbejde?	a) Hvordan bruger I jeres egenkontrolldata i miljøarbejdet? b) Eksistens af andre/supplerende miljøstyringssystemer?	

Evalueringsspørgsmål	Underspørgsmål	Spørgsmål	Noter
	3. Hvordan vurderer virksomheden relevans og effektiviteten af egenkontrollen?	a) I hvilket omfang oplever I egenkontrollen som relevant og effektiv? b) Hvordan har egenkontrollen udviklet sig i takt med virksomheden? c) I hvilken grad oplever I, at evt. krævede registreringer giver værdi for virksomheden? d) I hvilken grad oplever I, at tilsynsmyndigheden anvender de data, de modtager fra jer? e) I hvilket omfang oplever I mulig added value af egenkontrol (og omvendt, - eks. positiv sidegevinst ved øget affaldssortering)? Har I evt. forsøgt at få ændret jeres egenkontrol? f) Hvilken rolle ønsker I egenkontrollen skal have fremover? g) Hvordan oplever I tidsforbruget i forbindelse med tilsyn og egenkontrol? Vi tænker nu på en fremtidig situation, hvor I udelukkende foretager registreringer, som I finder relevante – for jer og myndigheden. h) Hvis I her kunne vælge mellem fysisk kontrol (ved tilsyn) eller, at I fremsender information til myndigheden (egenkontrol) – hvad ville I så vælge?	

Evalueringsspørgsmål	Underspørgsmål	Spørgsmål	Noter
Virksomhedernes erfaringer med tilsynet, herunder en vurdering af tilsynsmyndighedens kompetencer og fremadrettede ønsker til kompetencer.	1. Hvad er virksomhedens erfaringer med det sidste miljøtilsyn?	a) Hvad er virksomhedens erfaringer med det sidste miljøtilsyn?	
	2. Hvad er virksomhedens vurdering af tilsynsmyndigheden i forbindelse med det sidste tilsyn?	a) Hvordan oplevede du tilsynsmyndighedens faglige indsigt i forbindelse med det sidste miljøtilsyn? (Virksomhedens produktion og miljøforhold) b) Hvordan oplevede du tilsynsmyndighedens evne og vilje til at tage beslutninger under tilsynet? c) Hvilke evner og egenskaber er vigtige for jer ifm. tilsynet (f. eks. virksomhedsforståelse, kommunikation etc)? d) Hvilke egenskaber hos tilsynsførende gav værdi ved det seneste tilsyn? – hvad lagde I vægt på? Understøttende spørgsmål: e) Hvordan oplevede du den tilsynsførendes kendskab til virksomheden? f) Hvordan oplevede du tilsynsførendes evne til at levere god sparring og vejledning? g) Hvordan var dialogen med tilsynsførende? (meningsfuld og værdiskabende?)	

Evalueringssspørgsmål	Underspørgsmål	Spørgsmål	Noter	
		h) I hvilken grad var tilsynsførende tydelig i sin kommunikation, så du forstod, hvad vedkommende sagde? (forståelighed) i) Hvordan hænger miljøtilsynet sammen med andre udmeldinger (og krav/reguleringer) fra myndigheden?		
	3. Hvis miljøtilsynet fortsætter med samme tilsynsmyndighed og frekvens som hidtil, hvilke egenskaber bør tilsynsmyndigheden da besidde i fremtiden?	a) Hvad skal en tilsynsførende kunne for at det giver værdi for jer? b) Hvad forventer I, at myndigheden ved om jeres virksomhed, branche og virksomhedens vilkår?		
Virksomhedernes vurdering af henholdsvis styrker og svagheder ved miljøtilsynet.	1. Hvordan vurderer virksomheden styrker og svagheder ved miljøtilsynet?	a) Hvad vurderer du som styrker og svagheder ved miljøtilsynet?	Styrke	Svagthed
	2. Hvor ligger udviklingspotentialer i miljøtilsynet?	a) Hvordan ville det ideelle miljøtilsyn se ud for dig? b) Hvad skal der til, for at vi når derhen?		
Supplerende spørgsmål, hvis der er ekstra tid		Kontakt før tilsynet: a) Hvilken form for kontakt har du haft til tilsynsførende inden tilsynet? (telefon, brev, e-mail) b) I hvilken grad fremgik formålet med tilsynet?		

Evalueringsspørgsmål	Underspørgsmål	Spørgsmål	Noter
		c) Fremgik informationer, du havde brug for inden tilsynet, klart? d) Hvilke forberedelser gjorde I før (det varslede) tilsyn? Selve tilsynet: e) I hvilken grad levede selve tilsynet op til dine forventninger i forhold til indholdet i varslingen af tilsynet? f) Hvor tilfreds var du overordnet med kontakten til tilsynsførende under selve tilsynet? Afrunding på tilsynet: g) I hvilket omfang blev aftaler og evt. påtaler ridset op som afrunding på tilsynet? Efter tilsynet: h) I hvilket omfang stod du efter tilsynet tilbage med nogle ubesvarede spørgsmål? i) Hvor lang tid gik der, før I modtog tilsynsrapporten? j) I hvilken grad var tilsynsbrevet/-rapporten læsevenlig og letforståelig?	

Evalueringsspørgsmål	Underspørgsmål	Spørgsmål	Noter
		k) I hvilket omfang beskrev tilsynsbrevet/-rapporten det, der foregik på tilsynet? l) Hvad var udfaldet af tilsynet? (Evt. henstilling, indskærpelse, påbud m.m.) Hvad synes du om udfaldet? (var det rimeligt? – og var det væsentligt?) m) Hvor tilfreds var du med tilsynsmydighedens opfølgning på tilsynet? n) I hvilken grad fik du de informationer, som du havde brug for/evt. var blevet aftalt?	
Interesse for deltagelse i workshop		Er I interesseret i at deltage i en workshop på et senere tidspunkt med fokus på at identificere udviklingspotentialer for et styrket og mere effektivt miljøtilsyn?	

Bilag C

Workshop, virksomheders ønsker til miljøtilsyn

Workshop, dato og tid:

Deltagere:

Procesansvarlige:

Dagens tema: Hvilke ønsker har virksomhederne til fremtidens miljøtilsyn?

Tid	Ansvarlig	Aktivitet	Metode	Udbytte
12.30		Konsulenterne mødes	I lokalet: • Tavle • Tusser • Flipover Deltagerne: • Navneskilte	Vi er klar til start!
13.00		Velkomst Baggrund for workshop Mål med workshop Præsentation af programmet		
13.10		Præsentation af deltagere: • Navn, virksomhed Præsentation af konsulenter		Vi ved – kort – hvem vi er

Tid	Ansvarlig	Aktivitet	Metode	Udbytte
13.20		Fremtidsbillede: Det er nu lykkedes at skabe et effektivt og velfungerende miljøtilsyn. I er begejstrede for metode og resultat i miljøtilsynet. • Hvorfor? Hvad oplever I?	Brainstorm Udsagn noteres på flipovers, som hænges op, så alle udsagn kan ses.	Skaber visioner Frigør fra de helt aktuelle problemer
13.50		Systematisere og prioritere udsagn: Hvad er de 3-4 vigtigste udsagn?	Små grupper (2-3) deltagere – på tværs af virksomheder. Hurtigt / kortvarigt Grupper skal mundtligt fremlægge valgte udsagn efterfølgende.	Sortering <u>Alle</u> forholder sig aktivt til spørgsmålene.
14.00		Fælles prioritering: Hvorfor er fremtidens tilsyn godt?	Præsentation af udsagn fra grupper. Udsagn noteres på whiteboard. Udsagn redigeres i plenum til fælles udsagn (dvs. overlappende udsagn samles)	Vi har en fælles overordnet karakteristik af "det effektive og velfungerende tilsyn"

Tid	Ansvarlig	Aktivitet	Metode	Udbytte
14.20		PAUSE		
14.30		Fremtidsbillede: Vi er 5 år fremme i tiden – hvad var det vigtigste, der skete mere konkret?	Brainstorm. Udsagn noteres på flip, som hænges op, så alle udsagn kan ses.	Konkretisering af udsagn, der karakteriserer det effektive og velfungerende miljøtilsyn. Alle forholder sig aktivt til de noterede udsagn og hjælper med at konkretisere. Vi har en fælles overordnet beskrivelse/karakteristik af hvilke handlinger / forandringer, virksomhederne ønsker.
15.15		Supplerende / afrundende diskussion: • Spørge til evt. stadig ubesvarede "supplerende spørgsmål" "På en skala fra 1-10, hvor er vi så i dag i forhold til det ønskede fremtidige miljøtilsyn?"	Diskussion i plenum Notat af centrale udsagn på flipover	Vi har fælles beskrivelse af, hvad der skal gøres nu.

Tid	Ansvarlig	Aktivitet	Metode	Udbytte
15.25		Afslutning: Opsummering af vores udbytte. Det videre forløb i projektet. <i>Ønsker nogen at modtage den færdige rapport?</i>		
15.30		Tak for i dag		